

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2023

Keskusrikopoliisi

Rahanpesun selvittelykeskus 27.2.2024

Sisällys

1 Vuosi 2023 pähkinänkuoressa	8
2 Ilmiöt 2023	9
2.1 Ukrainan sota ja pakotteet	9
2.2 Petokset	10
2.3 Katujengit	12
3 Katsaus työn tuloksiin vuonna 2023	13
3.1 Rahanpesun selvittelykeskus lyhyesti	13
3.2 Katsaus rahanpesuilmoittamiseen	13
3.3 Rahanpesurekisterin versionnosto	14
3.4 Analyysi ja IT	15
3.4.1 Analyysiyksikkö	15
3.4.2 IT ja versionnosto	15
3.5 Operatiivinen toiminta	16
3.5.1 Operatiivinen yhteistyö	16
3.5.2 Selvittelykokonaisuudet	16
3.5.3 Tiedustelut ja tiedonluovutukset	17
3.5.4 Jäädetyksmääräykset, pysäytyspyynnöt ja oikeusapupyynnöt	17
3.6 Virtuaalivaluutat	18
3.7 Terrorismin rahoittaminen	19
3.7.1 Terrorismin rahoittamisen torjunta	19
3.7.2 Varojen jäädettäminen terrorismin torjumiseksi	19
4 Yhteistyö sidosryhmien kanssa	21
4.1 Kansallinen yhteistyö	21
4.2 FAMLIT	22
4.3 Kansainvälinen yhteistyö	23
5 Digitalisaatio ja teknologian kehitys	25
6 Vuosi 2023 numeroina	27
6.1 Pankkien rahanpesuilmoitukset	27
6.2 Henkilöiden, yhtiöiden ja tilien alkuperämaat	27
6.3 Rahanpesuilmoitusten summaindikaattorit	28
6.4 Transaktiot	29
6.5 Tiedonluovutukset	29
6.6 Jäädetykset ja rikoshiöty	32
6.6.1 Liiketoimien keskeyttämismääräykset	32
6.6.2 Ulkomaisten varojen pysäytyspyynnöt	33
7 Näkymiä vuodelle 2024	35

Esipuhe

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen 25. toimintavuotta on leimannut toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset sekä useat kehittämishankkeet. Toisaalta vuosi 2023 on ollut selvittelykeskuksen kansallisen ja kansainvälisen viranomaisyhteistyön kehittämisessä merkityksellinen. Operatiivisesti ja kehittämisen näkökulmasta vaativan vuoden tehtävistä on suoriuduttu hyvin Rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstön motivoituneella panostuksella.

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskukselle tehtiin yhteensä 347 012 rahanpesuilmoitusta, mikä on lähes 120 000 ilmoitusta enemmän kuin vuonna 2022. Yksi keskeisimmistä selvittelykeskuksen tietolähteistä ovat pankkien tekemät rahanpesuilmoitukset, joiden kokonaislukumäärä nousi 49% vuonna 2022 tehdystä 13 337 ilmoituksesta vuonna 2023 tehtyyn 19 847 ilmoitukseen. Ilmoitusten lukumääräisesti merkittävin sektori on vuonna 2023 ollut yleistä maksujenvälitystä tarjoavat ilmoitusvelvolliset.

Toimintaympäristön muutoksena Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen ja laajentuneet EU:n asettamat pakotteet ovat olleet merkittävimmät vaikuttimet myös Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnassa. Pakotteiden kiertämisen paljastaminen ja estämien on tehostunut laajentuneen kansallisten viranomaisten tiedonvaihdon ja ilmoitusvelvollisten kanssa tehtävän yhteistyön vaikiintuessa ja kansainvälisen viranomaisten välisen yhteistyön ja tiedonvaihdon lisääntyessä. Toisaalta pakotteiden kiertämisessä on myös tullut enemmän suunnitelmallisuutta ja siten tapaus-ten selvittäminen on vaikeutunut. Tämä on edellyttänyt lisäresursointia selvittelykeskuksessa ja uusien tietolähteiden tehokkaampaa hyödyntämistä. Vuoden 2023 alusta voimaan tulleiden lainsäädäntömuutosten myötä selvittelykeskuksen tietoja on voinut hyödyntää aiempaa laajemmin kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Järjestäytyneen rikollisuuden on pitkäkestoisesti arvioitu kasvavan, kansainvälistyvän ja kovenevan. Tämä kehitys näkyy myös selvittelykeskuksen rikostorjuntatyössä. Tietoverkkoavusteisten petosten lukumäärä on pysynyt korkealla tasolla ja suomalaisille uhreille on aiheutunut merkittäviä vahinkoja. Nämä ns. TVA -petokset ovat kansainvälisten järjestäytyneiden rikollisryhmien toimintaa, jonka torjunnassa kansainvälinen yhteistyö on keskeistä. Selvittelykeskuksen ulkomaisille selvittelykeskuksille lähettämien petoksella saatujen varojen pysäytyspyyntöjen lukumäärä onkin suurempi, kuin Suomessa tehtävät liiketoimen pysäytysmääräykset. Selvittelykeskus tuottaa analysoitua tietoa tunnuksellisten rikollisryhmien torjuntaprojektien lisäksi järjestäytyneen rikollisuuden ryhmien tavoin toimivien katujengien rikollisen toiminnan paljastamiseen. Rahanpesun selvittelykeskus on järjestäytyneen ja muun vakavan rikollisuuden torjunnassa tukenut mm. vaativan virtuaalivaluutan jäljittämisen osaamisellaan KRP:n eri yksiköitä ja tehnyt yhteistyötä laajasti poliisilaitosten kanssa. FAMLIT (Finnish Anti-Money Laundering Task Force) on vakiinnuttanut asemansa ja toiminut erinomaisena esimerkkinä syvenevästä PPP -yhteistyöstä vakavan rikollisuuden estämisessä.

Lähi-idän konflikti on niin ikään vaikuttanut Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen terrorismin rahoittamisen torjunnan toimintoon. Jo ennen konfliktin alkua tehtiin selvittelykeskuksessa analyysi eräisiin terrorismin rahoittamisen kannalta korkean riskin Lähi-idän maihin suuntautuvista transaktioista. Toisaalta myös äärioikeistolaisten toimijoiden aikaisempaa suurempi

näkyvyys selvittelykeskuksen terrorismin rahoittamisen torjunnan vastuissa on ollut näkyvä muutos.

Operatiivisten vastuiden ohessa Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus on vuonna 2023 panostanut kehittämiseen voimallisesti. Tämä on laaja kokonaisuus, johon lukeutuu useat lainsäädäntöhankkeet tiedonvaihdon esteiden purkamiseksi ja selvittelykeskuksen tiedon laajemmaksi hyödyntämiseksi, digitalisaatiohanke mm. tekoälyn ja koneoppimisen hyödyntämiseksi, rahanpesurekisterin suuri uudistaminen, joka on merkittävä myös ilmoitusvelvollisille sekä Rahanpesun selvittelykeskuksen "Palvelutavoite 2025" laatiminen ja sen mukaisten sisäisten muutosten ja prosessien muutosten suunnittelu ja valmistelu. Rahanpesun selvittelykeskus on lisäksi osallistunut laajan EU-lainsäädäntöuudistuksen valmistelutyöhön sisältäen mm. EU:n rahanpesuviraston (AMLA) perustamisen.

Jaakko Christensen

Rahanpesun selvittelykeskuksen päällikkö

Förord

Det 25:e verksamhetsåret för Centralkriminalpolisens Centralen för utredning av penningtvätt har präglats av flera utvecklingsprojekt och förändringar i verksamhetsmiljön. Å andra sidan har år 2023 varit betydelsefullt i utvecklingen av Utredningscentralens samverkan med nationella och internationella myndigheter. Verksamhetsmässigt och ur utvecklingssynpunkt har ett krävande års uppgifter utförts väl med motiverade insatser av personalen på Utredningscentralen.

År 2023 gjordes till Utredningscentralen totalt 347 012 rapporter om tvivelaktiga affärstransaktioner, vilket är nästan 120 000 anmälningar fler än år 2022. En av Utredningscentralens centrala informationskällor är anmälningar gjorda av banker, varav det totala antalet ökade med 49 % från 13 337 rapporter gjorda 2022 till 19 847 rapporter gjorda 2023. Den mest betydande sektorn sett till antalet anmälningar 2023 har varit anmälningsskyldiga som erbjuder allmän betalningsförmedling.

Som en förändring av verksamhetsmiljön, har fortsättningen av Rysslands anfallskrig och de utökade sanktioner som införts av EU varit de mest signifikanta faktorerna även i verksamheten av Utredningscentralen. Att avslöja och förhindra kringgående av sanktioner har blivit effektivare i och med att informationsutbytet mellan nationella myndigheter har utökats, samarbetet med anmälningsskyldiga har etablerats och samarbetet samt informationsutbytet mellan internationella myndigheter har ökat. Å andra sidan har också kringgående av sanktioner blivit mer systematiskt och därmed har utredningen av ärenden försvårats. Detta har krävt ytterligare resurser i Utredningscentralen och ett effektivare utnyttjande av nya datakällor. I och med de lagändringar som trädde i kraft i början av 2023 har det varit möjligt att använda information från Utredningscentralen i större utsträckning än tidigare för att skydda den nationella säkerheten.

Den organiserade brottsligheten har länge uppskattats växa, internationaliseras och härdas. Denna utveckling återspeglas även i Utredningscentralens brottsförebyggande arbete. Antalet IT relaterade bedrägerier har legat kvar på en hög nivå och finländska offer har lidit betydande skador. IT relaterade bedrägerier hör till den internationella organiserade brottslighetens verksamhet, mot vilken internationellt brottsbekämpnings samarbete är centralt. Antalet frysningsbegäran relaterade tillgångar, som erhållits genom bedrägeri, som Utredningscentralen skickat till utländska utredningscentraler är större än antalet förordnanden att avbryta en transaktion som gjorts i Finland. Utöver projekt för att bekämpa organiserade brottsgrupper, producerar Utredningscentralen också analyserad information för att avslöja den kriminella verksamheten hos gatugång som agerar på samma sätt som organiserade brottsgrupper. I kampen mot organiserad och annat grovt brottslighet har Utredningscentralen för penningtvätt stöttat med sitt kunnande olika enheter av CKP och samarbetat i hög grad med polisinrättningar i krävande spårning av virtuella valutor. FAMLIT (Finnish Anti-Money Laundering Task Force) har etablerat sin position och fungerat som ett utmärkt exempel på att fördjupa PPP-samarbetet för att förebygga grov brottslighet.

Konflikten i Mellanöstern har också påverkat Utredningscentralens funktion att bekämpa finansiering av terrorism. Redan innan konflikten började, gjordes i Utredningscentralen en analys av transaktioner till länder i Mellanöstern som löper hög risk gällande finansiering av terrorism. Å

andra sidan har den ökade synligheten av högerextrema aktörer i Utredningscentralens ansvar för att bekämpa finansiering av terrorism också varit en synlig förändring.

Utöver operativt ansvar, har Centralkriminalpolisens Centralen för utredning av penningtvätt under 2023 satsat starkt på utveckling. Detta är en stor helhet, som omfattar flera lagstiftningsprojekt för att undanröja hinder för informationsutbyte och användning av informationen från Utredningscentralen i större utsträckning, digitaliseringsprojektet, t.ex. för utnyttjande av artificiell intelligens och maskininlärning, en större reform av penningtvättsregistret, som också har betydelse för anmälningsskyldiga, samt utarbetande av Utredningscentralens "Servicemål 2025" och planering och beredning av interna och process ändringar i enlighet med den. Centralen för utredning av penningtvätt har också deltagit i förarbetet kring genomförandet av en ny omfattande EU-lagreform, som omfattar bl.a. inrättandet av en ny EU-byrå för penningtvätt (AMLA).

Jaakko Christensen

Chef för Centralen för utredning av penningtvätt

Foreword

The 25th anniversary year of operations of the National Bureau of Investigation's Financial Intelligence Unit has been marked by changes in the operating environment and several development projects. On the other hand, the year 2023 has been significant in the development of the FIU's national and international cooperation with authorities. Operationally and from a development point of view, the tasks of a demanding year have been performed well with the motivated efforts of the staff of the Financial Intelligence Unit Finland.

In 2023, a total of 347,012 suspicious transaction reports were submitted to the FIU, which is almost 120,000 reports more than in 2022. One of the main information sources of the FIU is STRs made by banks, the total number of which increased by 49% from 13,337 reports in 2022 to 19,847 reports in 2023. The most significant sector in terms of the number of STRs in 2023 has been the obliged entities providing money transfer and payment services.

In the changing operating environment, the continuation of Russia's war of aggression and the expanded sanctions imposed by the EU have been the most significant factors in the operations of the FIU. The preventing and revealing of sanctions evasion has become more effective as the widened national authorities' exchange of information and the cooperation with obliged entities has become established, and as the cooperation and exchange of information between international authorities increases. On the other hand, the evasion of sanctions has also become more sophisticated, and thus the investigation of cases has become more difficult. This has required additional resourcing in the FIU and more effective utilization of new data sources. With the legislative changes that entered into force at the beginning of 2023, it has been possible to use FIU's information to protect national security more widely than before.

Organized crime has long been estimated to increase, internationalize and intensify. This development is also reflected in the FIU's crime prevention work. The number of cyber-assisted frauds has remained at a high level and Finnish victims have suffered significant damages. These cyber-assisted frauds are part of international organized crime, in the fight against which international cooperation is central. The number of requests to freeze funds obtained by fraud sent by the FIU to foreign FIUs is greater than the number of freezing orders made in Finland. In addition for projects to fight organized crime groups, the FIU produces analyzed information to reveal the criminal activities of street gangs which operate similarly to organized crime groups. In the fight against organized and other serious crime, the Financial Intelligence Unit of the NBI has supported different units of the NBI e.g. with expertise in demanding tasks of tracing virtual assets and has cooperated extensively with police departments. FAMLIT (Finnish Anti-Money Laundering Task Force) has established its role and served as an excellent example of deepening PPP cooperation in preventing serious crime.

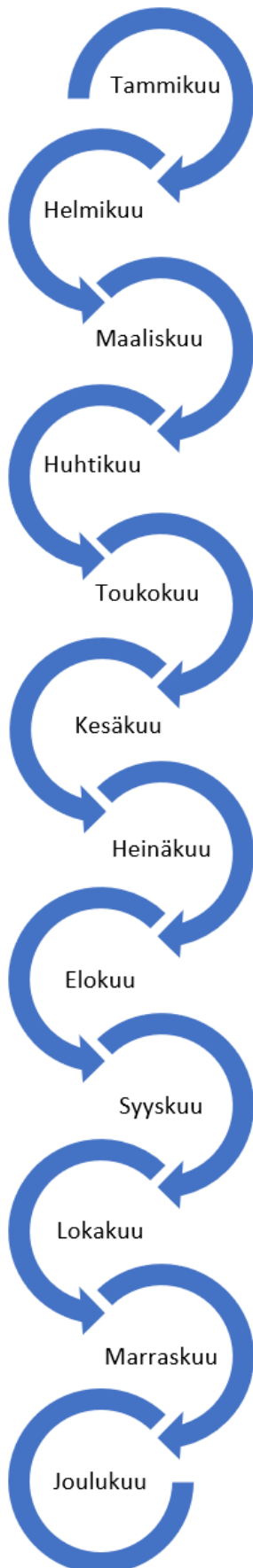
The conflict in the Middle East has also affected the anti-terrorism financing function of the Financial Intelligence Unit of the National Bureau of Investigation. Even before the start of the conflict, an analysis was made in the FIU of transactions to countries in the Middle East that are high-risk in terms of financing terrorism. On the other hand, the greater visibility of far-right actors in the FIU's responsibilities for combating terrorism financing has also been a visible change.

In addition to operational responsibilities, the NBI's Financial Intelligence Unit has strongly invested in development in 2023. This is a large endeavour, which includes several legislative projects to remove barriers to information exchange and to make wider use of the information of the FIU, the digitalization project, e.g. in order to utilize artificial intelligence and machine learning, a major reform of the FIU register, which is also significant for obliged entities, and the preparation of the Financial Intelligence Unit's "Service Level Goal 2025" and the planning and preparation of internal and process changes in accordance with it. The Financial Intelligence Unit has also participated in the preparatory work regarding the implementation of a new extensive EU legislative reform, which includes e.g. the establishment of a new EU Money Laundering Authority (AMLA).

Jaakko Christensen

Head of Financial Intelligence Unit

1 Vuosi 2023 pähkinäkuoressa

Eräisiin kiinteistöhankintoihin liittyvät lakimuutokset tulivat voimaan

Osallistuminen Egmontin työryhmäkokoukseen Senegalissa

Poliisin #Ennakoija-kampanja julkaistiin. Selvittelykeskus osallistui kampanjan kehittämiseen.

Rahanpesun selvittelykeskus täytti 25 vuotta 1.3.

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2022 vuosikertomus julkaistiin

Rahanpesun selvittelykeskuksen kehittämisen palvelutavoite 2025 laadittiin

Osallistuminen Egmontin plenary-kokoukseen Abu Dhabissa

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2023 puoli-vuosikatsaus julkaistiin

Rahanpesun ajankohtaisseminaari Helsingissä

Koulutukset sidosryhmille uuden rahanpesurekisterin version käyttöön alkoivat

EU:n 12. pakotepaketti julkaistiin asettaen uusia velvoitteita mm. eräiden kolmansien maihin kohdistuvien maksujen raportointiin

2 Ilmiöt 2023

2.1 Ukrainan sota ja pakotteet

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan käynnistyi 24.02.2022. Sota vaikutti edelleen vuonna 2023 laajasti myös Suomen viranomaisten toimintaan. Rahanpesun selvittelykeskus jatkoi vuoden 2023 aikana Ukrainan sodan sekä erityisesti Euroopan Unionin (EU) Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan asettamien pakotteiden suorien ja epäsuorien vaikutusten seuranta ja mahdollisia vaikutuksia Suomen turvallisuusympäristöön. Seurannan kautta kertynyttä tietoa on käytetty Rahanpesun selvittelykeskuksen omassa toiminnassa, ja tietoa on luovutettu myös muiden viranomaisten työn tukemiseen.

Pakotteet voidaan karkeasti jakaa kahteen luokkaan: henkilö- ja sektorikohtaisiin talouspakotteisiin. Henkilöpakotteet kohdistuvat sellaisiin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat muun muassa poliittisia ja sotilaallisia päätöksentekijöitä, media- ja informaatioimijoita sekä taloudellisia vaikuttajia; eli sellaisia henkilöitä, joiden katsotaan aktiivisesti tukeneen ja toimeenpanneen Ukrainan alueellista koskemattomuutta ja suvereniteettia heikentävää politiikkaa tai tukeneet Venäjän hallituksen toimintaa ja hyötyneet siitä. Henkilöpakotteilla määrätään henkilöiden varallisuuden jäädyttämisestä sekä asetetaan matkustus- ja kauttakulkurajoituksia.

Sektorikohtaiset talouspakotteet puolestaan nimensä mukaisesti kohdistuvat erityisesti Venäjän talouden eri sektoreihin. Niiden on tarkoitus voimakkaasti heikentää Venäjän valtiontaloutta ja näin ollen myös kykyä käydä sotaa ja ulottaa sotilaallista vaikutusvaltaa maan rajojen ulkopuolelle. Pakotteita on kohdistettu finanssisektorille sekä asettamalla lukuisia eri raaka-aineiden ja hyödykkeiden vienti- ja tuontikieltoja.

Vuoden 2022 tapaan Rahanpesun selvittelykeskus seurasi sodan ja pakotteiden vaikutuksia ensisijaisesti vastaanottamiensa epäilyttäviä liiketoimia ja terrorismin rahoittamista koskevien ilmoitusten kautta. Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuonna 2023 noin 1 500 pakotteisiin ja Ukrainan sotaan liittyvää ilmoitusta epäilyttävistä liiketoimista. Niin ikään yhteistyö kotimaisten ja kansainvälisten viranomaiskumppaneiden kanssa jatkui tiiviinä. Vuoden 2023 aikana havaitut keskeiset sotaan ja pakotteisiin liittyvät ilmiöt olivat pitkälti samoja kuin vuonna 2022: venäläisten luonnollisten henkilöiden tekemät varainsiirrot Suomeen ja oikeushenkilöiden mahdolliset pyrkimykset kiertää tai rikkoa pakotteita. Varojen siirrot Suomeen jatkuivat tekotavoiltaan vuoden 2022 kaltaisina. Venäläiset henkilöt tallettivat runsaasti venäläistä alkuperää olevaa käteistä tai tekivät tilisiirtoja joko suoraan Venäjältä tai kolmansissa maissa sijaitsevien pankkitilien kautta.

Myös Suomessa toimivia yrityksiä, muita oikeushenkilöitä ja niiden pankkitilejä pyrittiin käyttämään pakotteiden kiertämiseen. Edellä mainituissa kiertämisestä tai rikkomista koskevissa tapauksissa korostuivat erityisesti varojen ja pakotteiden alaisten hyödykkeiden kierrättäminen ja vieminen kolmansiin maihin, jotka usein olivat Venäjään neutraalisti tai myönteisesti suhtautuvia valtioita. Erityisesti näihin maihin vietävien pakotteiden alaisten hyödykkeiden päätyminen tosiasiallisesti Venäjälle tai venäläisten toimijoiden haltuun on laajasti tunnettu haaste, johon myös Euroopan Unionin joulukuussa 2023 julkaistu 12. pakotepaketti pyrkii entistä tehokkaammin puuttumaan.

Venäjän hyökkäyssota ja sen myötä asetetut pakotteet ovat lisänneet yhteistyötä eri viranomais-ten ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Rahanpesun selvittelykeskus osallistui vuonna 2023 useisiin kansallisiin ja kansainvälisiin yhteistyöryhmiin, joissa tavoitteena oli niin ikään kas- vattaa yhteistä ymmärrystä pakotteista, pakotteiden kohteena olevien tahojen varallisuudesta ja varallisuuden selvittämisestä, pakotteiden alaisten varojen jäädyttämisestä sekä pakotteiden kiertämisen torjumisesta. Selvittelykeskus osallistui säännöllisesti ulkoministeriön koordinoiman kansallisen pakoteyhteistyöryhmän kokouksiin. Pakotteiden osalta on ilmeistä, että vuonna 2024 yhteistyö viranomaisten kesken sekä yksityisen sektorin kanssa tiivistyy edelleen niin kansalli- sesti kuin kansainvälisesti.

Keskusrikospoliisille myönnettiin EU:n rahoittaman sisäisen turvallisuuden rahaston (ISF) rahoi- tus 1.10.2023 kahdeksi vuodeksi erilliselle pakotteiden kiertämisen paljastamiseen keskittyvälle toiminnolle. Toiminnon tarkoituksena on edelleen tehostaa mahdollisten pakotteiden kiertämi- seen liittyvien ilmoitusten käsittelyä ja selvittelyä sekä tutkintaan saattamista henkilöresursseja lisäämällä. Toiminta on sijoitettu osaksi Rahanpesun selvittelykeskusta ja sen on määrä päättyä 30.10.2025.

2.2 Petokset

Vuonna 2023 suuri osa Rahanpesun selvittelykeskuksen päivittäisestä selvittelytyöstä liittyi vuo- den 2022 tapaan erilaisiin petoksiin, joiden kirjo oli laaja rakkaus-, sijoitus- ja verkkopankkihui- jausten ollessa tyypillisimpiä. Lisäksi selvittelykeskuksen vastaanottamista kotimaan tieduste- luista valtaosa liittyi poliisilaitoksilla tutkittavina olleisiin petosrikkoksiin. Loppuvuonna 2023 havait- tiin nousua poliisilaitosten tekemien tietopyyntöjen määrässä. Petosten torjumiseksi Rahanpe- sun selvittelykeskus osallistui keväällä 2023 julkaistun #Ennakoija-kampanjan kehittämiseen, jonka tavoitteena on estää erityisesti ikäihmisiin kohdistuvia digihuijauksia.

Lähes kaikki selvittelykeskuksen selvittämät petokset olivat tietoverkkoavusteisia, ja ne kohdis- tuivat laajasti eri rahoituslaitosten asiakkaisiin. Petosten tekotapojen kirjo säilyi niin ikään laa- jana: uhrien verkkopankkitunnukset tai luottokorttinumerot kalasteltiin sähköpostitse, puheli- mitse, pikaviestisovellusten kuten WhatsAppin tai haittaohjelmien avulla. Myös erilaisiin FinTech- yrityksiin kytkeytyvien virtuaalisten IBAN:ien eli vIBAN:ien (virtual International Bank Account Number) havaittiin yleistyneen petostapauksissa, varsinkin petosvarojen pesutoiminnassa.

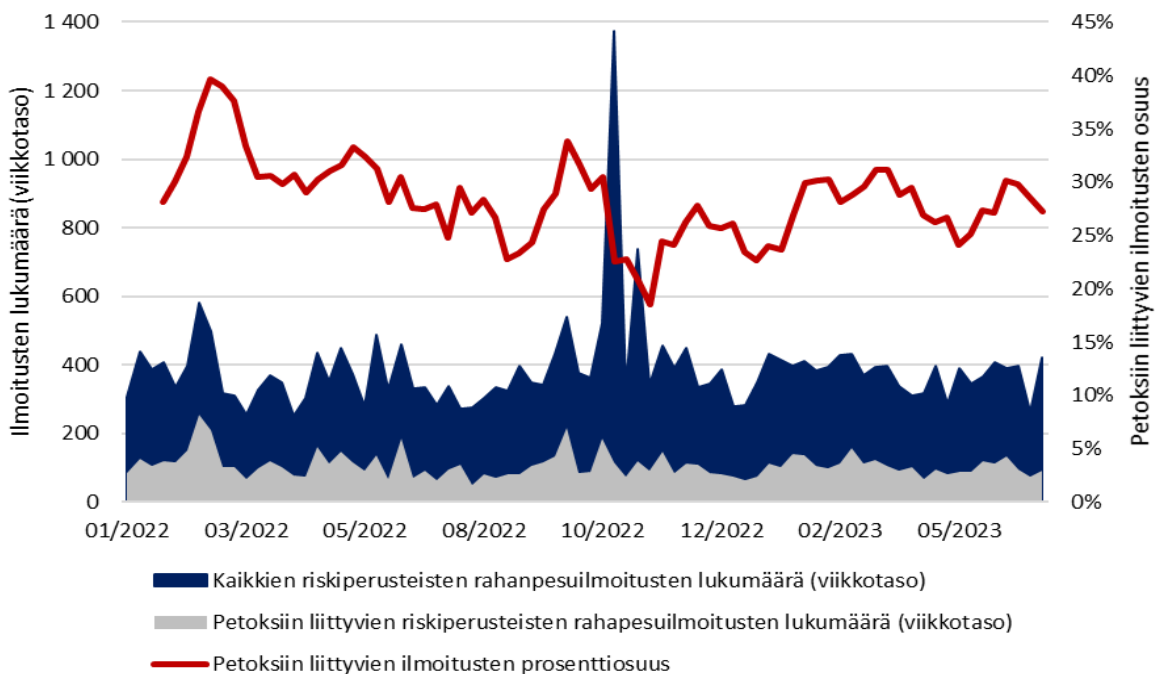
Alkuvuonna havaittiin useita tapauksia, joissa uhrit vastaanottivat viestin saapuneesta paketista ja kirjautuivat sen kautta verkkopankkia muistuttavalle huijaussivulle. Rikolliset siirsivät kirjautu- mistiedot saatuaan uhrien varat välittömästi eteenpäin. Selvittelykeskuksen tietojen mukaan uh- reja oli kymmeniä ja rikosvahingot yhteensä noin miljoona euroa.

Alkukesästä havaittiin uutena ilmiönä niin sanottuja turvatilipetoksia, jossa uhrille soitetaan esi- merkiksi perintätoimiston tai pankin nimissä jostakin tekaistusta tilitapahtumasta, jota uhri ei tun- nista. Tämän jälkeen uhrin todetaan joutuneen huijauksen kohteeksi ja toinen soittaja ottaa uh- riin yhteyttä. Toinen soittaja esiintyy uhrin pankkina ja ohjeistaa siirtämään rahat "turvatilille", mutta tosiasiaassa rahat päätyvät rikoksen tekijöiden haltuun. Rikosvahingot olivat yhteensä useita satoja tuhansia euroja. Rahanpesun selvittelykeskus on tehnyt turvatilipetosten esitutkin- taa suorittavien viranomaisten kanssa tiivistä yhteistyötä ja selvittänyt rikoshyötyä menestyksekkäästi.

Petoselvitys

Suurien petosilmoitusmäärien takia selvittelykeskuksessa toteutettiin vuoden 2023 aikana yksityiskohtainen selvitys vastaanotetuista petosliitännäisistä rahanpesuilmoituksista. Selvityksen tarkoituksena oli selvittää petoksiin liittyvien ilmoitusten määriä ja osuuksia, vertailla ilmoitettuja tietoja ilmoitusten ja eri tietokantojen välillä sekä havaita vertailuissa korostuneet osa-alueet ja toimijat. Tällä tavoin analyysissä keskeisiksi havaittuihin kohteisiin kyettäisiin kohdistamaan aiempaa tehokkaammin eri toimenpiteitä.

Analyysin perusteella havaittiin, että vähintään neljännes riskiperusteisista rahanpesuilmoituksista liittyi jollakin tavalla petoksiin. Suurimman osan petosliitännäisistä ilmoituksista tekivät pankit sekä virtuaalivaluuttapalveluntarjoajat. Petosliitännäisten ilmoitusten transaktioita tarkastellessa taas huomattiin, että huomattava osa petosrikkoksella hankituista varoista pestään usein muualla Euroopassa finanssialan toimijoiden kautta. Selvityksen perusteella petotransaktiot liikkuvat erityisesti Liettuaan, Saksaan, Italiaan, Ranskaan ja Espanjaan rekisteröityjen finanssialan toimijoiden hallinnoimille tileille.

Kuva 1 Kaikkien riskiperusteisten rahanpesuilmoitusten ja petoksiin liittyvien riskiperusteisten rahanpesuilmoitusten viikoittaiset lukumäärät sekä petoksiin liittyvien ilmoitusten osuus aikavälillä 01/2022–06/2023.

Case-esimerkki: laaja tietoverkkoavusteinen petoskokonaisuus

Petoskokonaisuuksien laajuudesta ja kansainvälisyydestä huolimatta poliisi kykenee kuitenkin monissa tapauksissa selvittämään syyllisen. Elokuussa 2023 Helsingin käräjäoikeus tuomitsi 21-vuotiaan miehen viideksi vuodeksi vankeuteen törkeistä maksuvälinepetoksista. Tuomittu lähetti sadoille henkilöille huijausviestejä. Viestit avasivat verkkopankilta näyttäviä sivustoja, jonne syötetyt käyttäjätunnukset ja salasanat mies sai haltuunsa. Anastettujen tietojen avulla mies onnistui viemään uhreilta yhteensä 2,4 miljoonaa euroa. Rikoshyöty pestiin usean henkilön avustamana käyttäen mm. ulkomaisia pankkitilejä sekä muuntamalla varat virtuaalivaluuttoihin.

Kokonaisuus tutkittiin Keskusrikospoliisin, Lounais-Suomen poliisilaitoksen ja muiden poliisiyksiköiden yhteistyönä. Rahanpesun selvittelykeskus osallistui kokonaisuuden selvittämiseen.

2.3 Katujengit

Vuonna 2022 julkiseen keskusteluun noussut katujengi-ilmiö oli huomion kohteena myös vuonna 2023. Katujengeilla tarkoitetaan pysyväisluonteisia ryhmiä, joita yhdistäviä piirteitä ovat muun muassa verkostomaisuus, nuori ikärakenne ja yhteys kaupunginosaan. Katujengien keskeinen tunnuspiirre on toistuva sellaisen rikollisen toiminnan harjoittaminen, jolla on olennaisia vaikutuksia erityisesti yleisten paikkojen järjestykseen ja turvallisuuteen. Usein rikokset ovat huume-aine- ja väkivaltarikoksia. Näitä ryhmiä on tunnistettu pääkaupunkiseudulla ja sen ympäristökunnissa sekä Turun seudulla.¹

Rahanpesun selvittelykeskus oli osaltaan torjumassa sisäisen turvallisuuden näkökulmasta haitallista katujengi-ilmiötä myös vuonna 2023. Torjuntatoimet liittyivät ennen kaikkea tilannekuvan ylläpitämiseen sekä jengien rikollisen toiminnan tuottaman taloudelliseen hyötyyn puuttumiseen. Epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten kautta avautui muun muassa henkilöiden välisiä verkostoja sekä transaktioiden kautta yhteyksiä ulkomaille. Varsinkin havainnot runsaasta käteisen käytöstä sekä epäilyttävät varojen siirrot maista toiseen yhdistettynä katujengien erityispiirteisiin olivat selvittelykeskukselle arvokkaita.

¹ <https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>

3 Katsaus työn tuloksiin vuonna 2023

3.1 Rahanpesun selvittelykeskus lyhyesti

Rahanpesun selvittelykeskus on 1.3.1998 perustettu Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston linja. Selvittelykeskuksessa työskenteli vuonna 2023 vajaa 50 henkilöä, joista 7 henkilöä työskenteli erillisellä hankerahoituksella. Selvittelykeskuksen toiminnot jakautuivat neljään eri ryhmään: ilmoitusten vastaanottoon, jonka vastuulla on saapuvien ilmoitusten tarkistus ja priorisointi; kahdeksan selvittelyryhmään, jotka keskittyvät rahanpesun selvittelyyn; erityisselvittelyryhmään, jossa on erikoistuttu terrorismin rahoittamisen torjuntaan ja virtuaalivaluuttoihin sekä analyysiryhmään, joka sisältää IT- ja analyysitoiminnot.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017) säädetään Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävistä. Kyseisen lain mukaisia tehtäviä on päivitetty viimeksi lakimuutoksella syyskuussa 2022². Lain mukaan Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin kuuluu muun muassa:

- rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä tutkintaan saattaminen
- epäilyttäviä liiketoimia ja terrorismin rahoittamista koskevien ilmoitusten vastaanottaminen sekä palautteen antaminen ilmoitusvelvollisille
- yhteistyö ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten kanssa
- operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen.

Vuoden 2023 alussa tuli voimaan kaksi lakimuutosta koskien eräitä kiinteistönhankintoja.³ Lakimuutoksissa säädettiin puolustusministeriön, sisäministeriön ja valtionvarainministeriön oikeudesta saada Rahanpesun selvittelykeskukselta välttämättömiä tietoja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, kun EU- tai ETA-alueen ulkopuoliset tahot hankkivat kiinteistöjä Suomesta. Nämä lainmuutokset työllistivät selvittelykeskusta kohtuullisesti vuonna 2023.

3.2 Katsaus rahanpesuilmoittamiseen

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskukselle tehtiin yhteensä 347 012 rahanpesuilmoitusta, mikä on huomattavasti enemmän kuin vuonna 2022. Kasvavaan ilmoitusmäärään selvittelykeskus vastasi muun muassa DIGI-hankkeeseen sisältyvällä ilmoitusten automaattisen käsittelyn kehittämisellä (luku 5).

Vuonna 2023 selvittelykeskuksessa päivitettiin tiettyjen ilmoitusvelvollisten ilmoittajaluokkia vastaamaan paremmin kyseisten ilmoitusvelvollisten pääliiketoimintaa. Uudelleenluokittelun takia ilmoittajaluokkakohtaisten lukumäärien suora vertailu edellisvuosiin ei ole kaikissa luokissa mielekäästä. Tästä aiheutuvat muutokset ovat esitetty Taulukon 1 alla.

² 815/2022.

³ Laki eräiden kiinteistönhankintojen luvanvaraisuudesta annetun lain muuttamisesta (1098/2022); Laki valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain muuttamisesta (1099/2022).

Taulukko 1 Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamien epäilyttävän liiketoimen ilmoitusten lukumäärän jakautuminen ilmoittajaluokittain vuonna 2023.

Ilmoittajaluokka	2021	2022	2023
Yleistä maksujenvälitystä tarjoava (sis. valuutanvaihdon)	19 593	19 199	310 863
Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	13 877	13 337	19 847
Rahapeliyhteisö	12 303	5 310	10 659
Virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoaja	3 631 789	84 055	4 802
Vakuutusyhtiö, -yhdistys tai työeläkevakuutusyhtiö	127	277	293
Huolehtimisvelvoitteen mukainen viranomainen	78	111	148
Luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki)	14 618	107 629	91
Kirjanpitäjä	89	62	84
Tavarankäytön myynti käteisenä > 10 000€	36	43	69
Muut, vähäisiä ilmoitusmääriä tekevät yhteensä	37	30	42
Sijoituspalveluyritys	12	5	33
Kiinteistövälittäjä	16	32	30
Muu viranomainen kotimaa	32	28	22
Tilintarkastaja	19	40	14
Asianajaja tai muu oikeudellisia palveluja tarjoava	12	9	11
Rahastoyhtiö tai säilytysyhteisö	3	4	4
Yhteensä	3 692 641	230 171	347 012

Keskeiset havainnot Taulukosta 1:

- Rahanpesuilmoitusten kokonaislukumäärä kasvoi huomattavasti vuoteen 2022 verrattuna. Ilmoitusten kokonaislukumäärän vertailu vuoteen 2021 ei puolestaan ole mielekäästä johtuen kyseisen vuoden poikkeuksellisen suuresta määrästä osittain takautuvasti tehtyjä virtuaalivaluuttailmoituksia.
- Luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki) -luokan ilmoitusmäärien lasku sekä Yleistä maksujenvälitystä tarjoava (sis. valuutanvaihdon) -luokan ilmoitusmäärien kasvu selittyy pääasiassa yhden, huomattavia ilmoitusmääriä tekevän ilmoitusvelvollisen uudelleenluokittelulla ensimmäisestä luokasta jälkimmäiseen.
- *Virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoaja* -luokan ilmoitusmäärät ovat laskeneet edellisvuosien poikkeuksellisen suurista määristä.
- Kahtena edellisvuotena tasaisina pysynyt pankkien tekemien rahanpesuilmoitusten lukumäärä kasvoi selkeästi vuonna 2023.

3.3 Rahanpesurekisterin versionnosto

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskusta työllisti myös rahanpesurekisterin huomattava versiopäivitys, josta puhutaan tässä raportissa versionnostona. Tällä hetkellä selvittelykeskuksessa käytössä oleva rahanpesurekisteri otettiin käyttöön 1.1.2012. UNODC:n (United Nations Office on Drugs and Crime) toimittama rekisteri on vuosien varrella kehittynyt huomattavasti. Versionnoston seurauksena siirryttiin vuoden 2024 alusta rekisterin uusimpaan versioon, koska käytössä olevan version käyttötuki oli loppumassa.

Versionnoston liittyvät valmistelut aloitettiin keväällä 2023 perustamalla projektiryhmä, joka koottiin selvittelykeskuksen omien yksiköiden henkilöstöstä. Rekisterin huomattavat kehitysmuutokset antoivat mahdollisuuden myös kehittää selvittelykeskuksen omaa toimintaa ja selvittelyprosesseja, mikä oli välttämätöntä kasvavien ilmoitusmäärien takia. Uuden version

skeemamuutokset vaikuttivat erityisesti XML-ilmoittajiin, mutta myös WEB -lomakkeella ilmoittaviin. Suurimmat muutokset liittyivät uusiin raporttityyppeihin, valintalistojen muutoksiin sekä uusiin indikaattoreihin.

Ilmoitusvelvollisille järjestettiin koulutusta rahanpesurekisterin käyttöön vaikuttavista muutoksista marras- sekä joulukuussa 2023 yhteensä seitsemässä eri koulutustapahtumassa. Koulutuksiin ilmoittautui yli 160 henkilöä. Selvittelykeskuksen omalle henkilöstölle järjestettiin myös koulutus-tilaisuuksia uusista ominaisuuksista sekä prosessimuutoksista.

3.4 Analyysi ja IT

3.4.1 Analyysiyksikkö

Rahanpesun selvittelykeskuksen analyysiyksikkö vastaa laajojen strategisten, taktisten ja operatiivisten analyysien laatimisesta, tilastojen tuottamisesta sidosryhmille sekä analyysitoiminnan kehittamisestä. Yksikkö osallistui vuonna 2023 merkittäväällä panoksella paitsi Ukrainan sotaan myös pakotteiden kiertämiseen liittyvien tietojen analysointiin ja tilannekuvan ylläpitämiseen sekä kansallisen riskiarvion osittaispäivitykseen. Lisäksi analyysiyksikkö työskenteli vahvasti katujuengi-tilannekuvan ylläpitämisessä sekä rekisteröityihin ja rekisteröimättömiin hawalatoimijoihin liittyvien epäselvyyksien selvittämisessä.

Loppuvuonna 2023 analyysitoiminto toteutti laajan petoksiin liittyvän selvityksen (ks. luku 2.2), jonka tarkoituksena oli tuoda esille ennen kaikkea TVA-petosten ilmentymistä rahanpesuilmoittamisessa. Selvittelykeskus on toteuttanut myös terrorismin rahoittamiseen liittyvän selvityksen, jossa tarkasteltiin varojen kulkeutumista eräisiin terrorismin rahoittamisen kannalta riskisiin Lähi-idän maihin. Lisäksi selvittelykeskus tarkasteli ulosoton kohteena olevien tahojen sekä rahanpesurekisterin sisältämien tietojen välisiä yhtymäkohtia mm. sen selvittämiseksi, löytyykö datan perusteella havaintoa ulosoton tahallisesta ja suunnitelmallisesta kiertämisestä tai muusta rikollisesta toiminnasta.

Loppuvuodesta 2023 analyysitoiminto kehitti myös uutta indikaattoripohjaista ilmoitusten suodatusmenetelmää, jossa tiettyjen kriteereiden avulla haetaan rahanpesurekisteristä strategisten painopisteiden mukaisia, korkeariskisiä ja aiemmin paljastamattomia rikoskokonaisuuksia. Suodatusmenetelmän testaus jatkuu vuoden 2024 aikana ja tuo lisätietoa myös selvittelykeskuksessa käynnissä olevalle digitalisaatiohankkeelle.

3.4.2 IT ja versionnosto

Selvittelykeskuksen IT-yksikkö vastaa tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä sekä yhteistyöstä ilmoitusvelvollisten kanssa teknisiin ilmoittamista koskeviin menettelyihin liittyen.

IT-yksikköä eniten vuonna 2023 työllistänyt yksittäinen kokonaisuus oli rahanpesurekisterin versionnoston (ks. luku 3.3) valmistelu. Uusi versio toi mukanaan mm. uusia raporttityyppejä ja muutti jonkin verran epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten ilmoittamista. Paitsi että ilmoitusvelvollisia koulutettiin uuden version mukaisen käyttöliittymän käyttämiseen, konsultoi IT-yksikkö runsaasti etenkin XML-ilmoittajia kahdenkeskisissä tapaamisissa.

Muutoin IT-yksikkö työskenteli yhteistyössä digitalisaatiohankkeen kanssa uusien toiminnallisuuksien kehittämisessä, suoritti järjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä sekä osallistui mm. EU-maiden välisen tiedonvaihdon teknisten ratkaisujen kehittämiseen liittyviin työryhmiin.

3.5 Operatiivinen toiminta

3.5.1 Operatiivinen yhteistyö

Rahanpesutapaukset, rahanpesun esirikokset ja terrorismin rahoittaminen ovat hyvin usein laajoja kokonaisuuksia ja sisältävät rajat ylittäviä rikoksia. Tästä syystä selvittelykeskus tekee tiivistä operatiivista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Operatiivinen yhteistyö pitää sisällään mm. tietojen luovuttamisen, tiedustelujen tekemisen ja varojen jäädyttämisen.

Rahanpesun selvittelykeskus tekee kansallisella tasolla tiivistä yhteistyötä Keskusrikospoliisin muiden yksiköiden sekä poliisilaitosten kanssa. Tehokkaan rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen kannalta oikea-aikainen ja riittävän laaja viranomaisyhteistyö on välttämätöntä. Tiedonvaihto lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on välttämätöntä poliisiyksiköiden lisäksi myös muun muassa Suojelupoliisin, puolustusministeriön, ulkoministeriön, Ulosottolaitoksen, Tullin, Rajavartiolaitoksen, Verohallinnon ja lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017, ”rahanpesulaki”) mukaisten valvojien kanssa. Venäjän hyökkäyssota ja sen myötä asetetut pakotteet lisäsivät yhteistyötä muun muassa ulkoministeriön ja Ulosottolaitoksen kanssa.

Keskeisenä osana selvittelykeskuksen toimintaa on myös kansainvälinen tietojen vaihto. Monet ilmoitusvelvolliset toimivat kansainvälisesti ja usein myös eri oikeusjärjestelmien, mukaan lukien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa sääntelevien lakien, velvoittamina. Epäilyttävistä liiketoimista tehdyt ilmoitukset koskevat usein rajat ylittäviä varojen siirtoja tai ulkomaalaisia henkilöitä ja selvittelykeskuksen tunnistamat epäillyt petos- ja muut rikokset johtavat enenevässä määrin ulkomaille. Toisaalta kansainvälinen yhteistyö sekä hyvät ja suorat tiedonvaihdon kanavat ovat ratkaisevan tärkeitä selvittelykeskuksen omassa toiminnassa ja onnistuneelle rikostorjunnalle.

Rahanpesun selvittelykeskus oli päävastuullinen osallistuja Europolin CFMLAR (Criminal Finances, Money Laundering and Asset Recovery) prioriteetin operatiivisissa projekteissa. Vuoden 2023 aikana selvittelykeskus osallistui useampaan CFMLAR-kokoukseen samoin kuin jäsenvaltioiden strategisiin ja operatiivisiin tiedusteluhankkeisiin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

3.5.2 Selvittelykokonaisuudet

Vuonna 2023 selvittelykeskus aloitti 1 452 selvittelykokonaisuutta eli 'juttua' (Taulukko 2). Näistä 88 liittyi mahdolliseen terrorismin rahoittamiseen. Jutut avataan pääosin vastaanotettujen ilmoitusten perusteella, mutta osa niistä liittyy selvittelykeskuksen vastaanottamiin tiedusteluihin tai ulkomailta saattuihin tietoihin.

Juttujen käsittelyaika vaihtelee suuresti. Joskus tapauksen selvittely kestää vain muutamia päiviä, mutta joissakin tapauksissa selvittely voi kestää jopa useita kuukausia. Toiminnan ytimessä

on tiedonvaihto muiden viranomaisten kanssa sekä tiedonhankinta muilta viranomaisilta ja yksityisen sektorin toimijoilta.

3.5.3 Tiedustelut ja tiedonluovutukset

Selvittelykokonaisuuksiin eli juttuihin liittyen selvittelykeskus voi tehdä tiedusteluja kotimaisille toimijoille ja viranomaisille sekä ulkomaisille viranomaisille. Selvittelykeskus voi myös antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen keskeyttää liiketoimi kymmenen arkipäivän ajaksi Suomessa sekä pyytää ulkomaisia selvittelykeskuksia jäädyttämään tai pysäyttämään varoja ulkomaisilla tileillä.

Eri viranomaiset pyytävät selvittelykeskukselta tehtäviensä suorittamiseksi selvittelykeskuksen hallussa olevia tietoja. Vuonna 2023 selvittelykeskus vastaanotti 540 tiedustelua kotimaisilta toimijoilta ja 107 tiedustelua ulkomaisilta toimijoilta yhteensä 36 eri maasta. Eniten Suomeen tiedusteluja lähettäneet maat olivat Malta (11), Israel (9), Viro (9), Saksa (8) ja Ukraina (7). Kotimaisista tiedusteluista suurin osa vastaanotettiin poliisilaitoksilta (338) ja Keskusrikospoliisilta (102).

Vuonna 2023 selvittelykeskus lähetti kotimaisille, pääosin yksityisille toimijoille yhteensä 333 tiedustelua, joista suurin osa lähetettiin pankkisektorille. Tämän lisäksi selvittelykeskus lähetti 587 tiedustelua ulkomaille. Eniten tiedusteluja lähetettiin Liettuaan (68), Espanjaan (45) ja Saksaan (44). Yhteensä tiedusteluja lähetettiin 44 eri maahan.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta antaa selvittelykeskukselle itsenäisen päätäntävällän luovuttaa tietoa kotimaisille viranomaisille tai vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle. Vuoden 2023 aikana selvittelykeskus antoi tukea laajoissa esitutkintakokonaisuuksissa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Rahanpesun selvittelykeskus suoritti vuonna 2023 avatuista 1 452 selvittelykokonaisuudesta yhteensä 1 731 tiedonluovutusta. Taulukossa 2 on esitetty avattujen selvittelykokonaisuuksien eli juttujen ja tiedonluovutusten määrät vuosina 2021–2023 sekä juttua kohden tehtyjen tiedonluovutusten keskimääräinen arvo.

Taulukko 2 Selvittelykeskuksen tiedonluovutusten määrä suhteessa avattuihin juttuihin vuosina 2021–2023.

Tiedonluovutukset selvittelykokonaisuutta kohden	2021	2022	2023
Tiedonluovutusten määrä	1 960	1 800	1 731
Avatut jutut	1 655	1 430	1 452
Luovutuksia juttua kohden	1,18	1,26	1,19

3.5.4 Jäädytysmääräykset, pysäytyspyynnöt ja oikeusapupyynnöt

Liiketoimen keskeyttämistä koskevia määräyksiä eli jäädytysmääräyksiä annettiin vuonna 2023 yhteensä 127. Jäädytysmääräysten kohteena olevien varojen yhteenlaskettu arvo oli 3,2 miljoonaa euroa.

Kansainvälisessä operatiivisessa yhteistyössä selvittelykeskukset voivat lisäksi lähettää toisilleen varojen pysäyttämispyyntöjä tapauksissa, joissa rikoshyötyä on siirretty rajojen yli ja nopeat toimenpiteet ovat tarpeen. Selvittelykeskus lähetti vuoden 2023 aikana 132 ulkomaista pysäyttispyyntöä 23 eri maahan. Ulkomaisten pysäyttispyyntöjen yhteenlaskettu arvo oli 7,3 miljoonaa euroa.

Selvittelykeskus on jatkanut vuonna 2023 aiemmin saapuneiden oikeusapupyynnöiden johdosta tehtyjä takavarikkoja. Takavarikoidun virtuaalivarallisuuden määrä ylittää miljoonan euron arvon.

Case-esimerkki: tapaus venäläinen rahanpesu vuodelta 2012

Loppusyksystä 2023 Kymenlaakson käräjäoikeus antoi ratkaisun (23/149128) selvittelykeskuksen takavuosina tutkimaan tapaukseen, jossa kaksi epäiltyä koetti kuljettaa käteistä rahaa Suomesta Venäjälle yhteensä 3,6 miljoonan euron edestä. Asiaa tutkittiin Suomessa nimikkeellä törkeä rahanpesu ja varat takavarikoitiin epäiltynä rikoshyötynä. Varojen rikolliseksi alkuperäksi katsottiin Venäjällä tehty rikos tullimaksujen maksamatta jättämisestä erittäin suurimääräisenä ja järjestäytyneenä ryhmänä, josta epäillyt olivat saaneet vankeustuomion vuonna 2020.

Tapaus on mielenkiintoinen, koska Venäjällä tapahtuvaa alkurikosta on harvoin pystytty näyttämään Suomessa toteen. Tässäkin tapauksessa epäiltyjä ei tuomittu rikoksista Suomessa, vaan Kymenlaakson käräjäoikeuden ratkaisu koski nimenomaan takavarikoitujen varojen menettämisseuraamusta. Asiassa katsottiin kuitenkin, mm. Venäjällä annettuun tuomioon viitaten, että varat ovat peräisin rikollisesta alkuperästä. Käräjäoikeus päätti, että venäläinen mies ja hänen omistamansa ja hallinnoimansa yritys tuomittiin yhteisvastuullisesti menettämään Suomen valtiolle tekoajankohtaan voimassa olleen rikoslain 10:3 §:n mukaisesti laajennettuna rikoshyötynä takavarikossa olleista varoista 80 prosenttia, yhteensä 2 879 646,40 euroa.

3.6 Virtuaalivaluutat

Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin kuuluu virtuaalivaluuttoihin liittyvien rahanpesuilmoitusten käsittelyn lisäksi myös koulutuksen antaminen sekä poliisin sisällä että yhteistyötahoille, avustaminen rikostutkinnoissa ja virtuaalivaluuttoihin liittyvät asiantuntijapalvelut.

Selvittelykeskuksen näkökulmasta petosrikollisuus on merkittävin suomalaisia koskettava virtuaalivaluuttoihin liittyvä rikostrendi. Vuonna 2023 sijoituspetokset jatkoivat merkittävänä rikostyyppinä ja näihin rikoksiin liittyvä kansainvälinen ja organisoidusti järjestetty toiminta aiheutti huomattavia menetyksiä myös suomalaisille asianomistajille. Myös huumausaine- ja tietoverkkosidonnaisten rikosten yhteydessä virtuaalivaluutoilla oli korostunut rooli.

Kansainvälinen virtuaalivaluuttatoimiala on muutaman viime vuoden aikana kohdannut lisääntyviä vaatimuksia erityisesti rahanpesun ja terrorismin torjunnan suhteen. Kansainvälisesti valvontaviranomaiset ovat puuttuneet toimialalla havaittuihin puutteisiin velvoitteiden noudattamisessa, ja toimijoille on määrätty erityisesti yhdysvaltalaisviranomaisten toimesta hyvin huomattavia seuraamusmaksuja, ja toiminnasta vastuussa olevia tahoja on myös saatettu rikosvastuuseen. Rikosten uhrien, rikoshyödyn takaisin saamisen ja rikosvastuun toteutumisen kannalta on ensisijaisen tärkeää, että alalle ei pääse muodostumaan toimijoita, jotka tarjoavat suojasataman rikolliselle toiminnalle jättämällä noudattamatta asetettuja velvoitteita. Toimialan globaalin luonteen vuoksi myös viranomaisten on tehostettava paitsi keskinäistä yhteistyötään, myös yhteistyötä viranomaisten ja yksityisen sektorin välillä.

Virtuaalivaluuttamarkkina oli varsinkin loppuvuotta 2023 kohti voimakkaassa noususuhdanteessa. Korkeasuhdanne on perinteisesti lisännyt kiinnostusta toimialaa kohtaan. Lisääntynyt aktiiviteetti tulee todennäköisesti lisäämään myös rikollisten pyrkimyksiä hyötyä tilanteesta esimerkiksi virtuaalivaluuttoihin liittyvien sijoituspetosten avulla.

3.7 Terrorismin rahoittaminen

3.7.1 Terrorismin rahoittamisen torjunta

Vuonna 2023 selvittelykeskus vastaanotti 111 terrorismin rahoittamista koskevaa tai terrorismin rahoittamista indikoivaa ilmoitusta. Näiden lisäksi selvittelykeskuksessa havaittiin erinäinen määrä muita ilmoituksia, joissa oli viitteitä terrorismin rahoittamisesta. Selvittelykeskuksessa avattiin vuoden aikana kaikkiaan 88 terrorismin rahoittamiseen liittyvää selvittelykokonaisuutta, jotka johtivat 103 tiedonluovutukseen eri viranomaisille. Edellä mainitut lukemat heijastavat kasvua terrorismin rahoittamista koskevissa havainnoissa ja niiden selvittelyyn liittyvässä moniulotteisuudessa.

Vuonna 2023 laajimmat terrorismin rahoittamiseen liittyvät selvittelykokonaisuudet olivat tapauksia, joissa Suomessa oleskelevien henkilöiden epäiltiin keränneen ja siirtäneen varoja välitettäväksi terroristijärjestöille ulkomailla. Näissä kokonaisuuksissa oli viitteitä niin tarkoituksellisesta terrorististen järjestöjen tukitoiminnasta kuin mahdollisessa hyväntekeväisyystarkoituksessa suoritetusta keräyksistä ja varainsiirroista. Selvittelyssä havaittiin viitteitä myös terrorististen toimijoiden systemaattisesta rahoituksen keräämisestä Suomessa.

Selvittelykokonaisuuksille tyypillisiä piirteitä olivat muun muassa:

- kansainvälinen ulottuvuus transaktioiden kuten tilisiirtojen ja rahalähetysten osalta
- kansainvälisten maksunvälittäjien käyttäminen ulkomaan siirtoja varten
- toimintamalli, jossa yksittäinen henkilö keräsi suuremmalta joukolta varoja tai toimi yksin ja siirsi tai lähetti varoja useille eri henkilöille Eurooppaan ja Euroopan ulkopuolelle
- transaktio kohdistui tai oli peräisin korkean riskin valtiosta
- Suomessa oleskelevat henkilöt hankkivat ulkomaisia pankkitilejä käyttöönsä
- varojen keruun aloittamisen ärsykkeenä toimi jokin tapahtuma Suomen ulkopuolella ja keräys tapahtui ideologisesti samoin ajattelevien ja eri tavoin toisiinsa kytkeytyvien henkilöiden kesken
- erilaisten voittoa tavoittelemattomien toimijoiden, kuten yhdistysten ja säätiöiden (NPO, non-profit organisations), liittyminen varojen keruuseen ja kerääjien toimintaan.

Vuodelle 2023 oli leimallista äärioikeistolaisten toimijoiden ("Extreme Right Wing Extremism/Terrorism") liikehdinnän kasvu, järjestäytyminen ja systemaattinen varojen keruu. Radikaali-islamististen järjestöjen tukeminen myös Suomesta vaikuttaa olevan edelleen ajankohtaista eikä uskonnollisesti motivoituneiden äärijärjestöjen rahoittamiskyky ole tällä erää heikentynyt. Kansainvälisten konfliktien kuten Israelin ja Gazan konfliktin reaaliaikainen vaikutus terrorismin rahoittamiseen liittyvään toimintaan on selvittelyn perusteella huomattava. Samoin kotimaisten ilmiöiden ja tapahtumien vaikutuksia pyritään seuraamaan reaaliaikaisesti. Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnassa monitoroitiin kyseisiä ilmiöitä ja osallistuttiin kansainväliseen viranomaisyhteistyöhön ilmiöiden ja erityisesti niiden rahoittamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi.

3.7.2 Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi

Suomessa otettiin 1.6.2013 käyttöön kansallinen varojen jäädyttämismekanismi terrorismin torjumiseksi. Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013) mahdollistaa terroristiyhteyksiä omaavien luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden varojen jäädyttämisen. Varojen jäädyttämisen tarkoituksena on estää päätöksen kohdetta kanavoimasta varoja

terroristiseen tarkoitukseen. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa käytännössä lain perusteella tehtävien jäädyttämispäätösten valmistelusta ja niiden edellytysten selvittämisestä sekä jäädytyksiä koskevasta julkisesta luettelosta.

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskuksessa käynnistettiin yhteensä viisi hallinnollista jäädytystä, joista yksi luonnollista henkilöä koskeva jäädytyspäätös kumottiin myöhemmin samana vuonna.

4 Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Kiinteä osa Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaa on kansallinen ja kansainvälinen sidosryhmäyhteistyö, joka voidaan vielä karkeasti jakaa operatiiviseen ja muuhun yhteistyöhön. Operatiivisesta yhteistyöstä kerrotaan luvussa 3.5. Tässä luvussa esitellään muuta kuin operatiivista yhteistyötä, joka keskittyy pääosin lainsäädäntöhankkeisiin, palautteen antamiseen, rikosilmiöihin liittyvään tietojen ja kokemusten vaihtamiseen sekä järjestelmien kehittämiseen. Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskus oli monipuolisesti mukana kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

4.1 Kansallinen yhteistyö

Rahanpesun selvittelykeskus osallistuu aktiivisesti rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen torjuntatoimiin sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseen tähtääviin toimiin antamalla panoksensa useaan kansalliseen viranomaistyöryhmään. Vuoden 2023 aikana yksikön edustajat osallistuivat muun muassa seuraaviin yhteenliittyimiin:

- valtiovarainministeriön ja sisäministeriön johtama rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kansallinen viranomaistyöryhmä,
- sisäministeriön johtama esiselvityshanke tilitapahtumatietojen lisäämisestä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään,
- puolustusministeriön johtama EU/ETA-alueen ulkopuolista kiinteistöomistusta koskeva jatko selvitys,
- puolustusministeriön johtama ulkomaalaisomistuksen valvonnan viranomaisverkosto,
- valtiovarainministeriön johtama työryhmä tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa,
- oikeusministeriön johtama ns. pakoterikosdirektiivin kansallista täytäntöönpano valmisteleva työryhmä,
- sisäministeriön johtama terrorismin torjunnan yhteistyöryhmä,
- ulkoministeriön johtama pakoteyhteistyöryhmä,
- kansalliset FATF (Financial Action Task Force) -ryhmät.

Edellä mainittujen lisäksi Rahanpesun selvittelykeskus osallistui tiiviisti usean asiantuntijan panoksella valtiovarainministeriön vastuulla olevaan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion osittaispäivitykseen. Asiantuntijamme osallistuivat säännöllisesti itse työryhmätyöskentelyyn kokousten, työpajojen ja kirjallisen raportoinnin sekä tilastotietojen raportoinnin osalta. Osittaispäivityksen on määrä valmistua alkuvuodesta 2024.

Selvittelykeskuksen edustajat olivat vuonna 2023 mukana myös sisäministeriön käynnistämässä Non-Profit Organisation (NPO) -hankkeessa, jonka tarkoituksena on kehittää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaa, riskien tunnistamista ja ennaltaehkäisyä yhdistyksissä, säätiöissä ja liitoissa. Rahanpesun selvittelykeskus vastaanottaa epäilyttäviä liiketoimia sekä terrorismin rahoittamista koskeva ilmoituksia myös kyseisiin voittoja tavoittelemattomiin yhteisöihin liittyen. Myös eri tutkimuksissa ja raporteissa on todettu, että voittoja tavoittelemattomia yhteisöjä hyväksikäytetään joko suoraan tai välillisesti terroristijärjestöjen varojen keruuseen, minkä vuoksi selvittelykeskuksen asiantuntemusta on hyödynnetty hankkeessa laajasti. Vuoden 2024

lopussa päättyvän hankkeen toivotaan parantavan NPO-toimijoihin kohdistuvien riskien parempaa tunnistamista paitsi itse toimijoiden, myös viranomaisten keskuudessa.

Rahanpesun selvittelykeskus jakaa aktiivisesti tietoa ja käy keskustelua rahanpesulain mukaisen ilmoitusvelvollisten ja valvojen kanssa. Vuonna 2023 pidettiin yli 30 koulutus- tai yhteistyöta-
paamista sekä viranomaiskumppaneiden, valvojen ja ilmoitusvelvollisten kanssa.

4.2 FAMLIT

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskus jatkoi vuonna 2020 perustetun viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten AML-yhteistyöryhmä FAMLITin (Finnish Anti Money Laundering Intelligence Task Force) johtamista ja kehittämistä. FAMLITin perustamisesta lähtien asiantuntijaryhmällä on ollut kaksi päätavoitetta: konkreettinen operatiivinen yhteistyö sekä torjuntaprosessien kehittämiseen tähtäävä yhteistyö. Rahanpesun selvittelykeskus toimi FAMLIT työryhmän puheenjohtajana suunnitellen ja järjestäen ajankohtaisiin rikosilmiöihin ja tekotapoihin liittyvää koulutusta työryhmän jäsenille.

Torjuntaprosessien kehittämisen tavoitteena oli poistaa tiedonvaihdon esteitä, vaihtaa ajankoh-
taista tekoapatietoa ja tietoa rahanpesun riskeistä sekä kehittää ilmoitusvelvollisten valmiuksia tunnistaa aikaisempaa paremmin mahdollisia epäilyttäviä liiketoimia rikoslajikohtaisesti. Torjuntaprosesseja kehitettiin järjestämällä asiantuntijakoulutuksia eri rikosilmiöiden tunnistamiseen. Koulutustyöhön osallistui asiantuntijoita mm. Suojelupoliisista, Verohallinnosta, Finanssivalvon-
nasta ja Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutista (HEUNI). Ilmoitusvelvollisille annettiin myös palautetta rahanpesuilmoitusten laadusta ja vaikutuksista sekä onnistumisista sekä tuomalla ke-
hitysideoita Rahanpesun selvittelykeskuksen ja ilmoitusvelvollisten torjuntaprosesseihin.

Osana FAMLIT-hanketta järjestettiin 13.9.2023 rahanpesun ajankohtaisseminaari, joka keräsi yhteen 110 alan asiantuntijaa ja tarjosi katsauksen rahanpesuun liittyviin rikollisuuden ilmiöihin ja trendeihin. Vuosi 2023 oli Rahanpesun selvittelykeskuksen 25-vuotisjuhlavuosi, joten tilaisuus oli sisällöltään ja osallistujamäärältään aikaisempia vuosia kattavampi. Seminaari koostui lähes kymmenen eri alan asiantuntijan puheenvuorosta. Puheiden teemoissa näkyivät vahvasti ajan-
kohtaiset ilmiöt, kuten Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä tietoverkkoavusteisten (TVA) ri-
kosten lisääntyminen. Myös kansallisen turvallisuuden suojaaminen, kryptovarojen käyttö, ulko-
maisten FIU-yksiköiden toiminta ja tekoälyn hyödyntäminen puhuttivat esiintyjä ja osallistujia.

Kuva 2 Rahanpesun ajankohtaisseminaari 13.9.2024.

Vuoden 2023 aikana FAMLIT yhteistyöryhmää laajennettiin, ja siihen kuuluu tällä hetkellä 20 rahanpesulain mukaista ilmoitusvelvollista. Operatiivista tiedonvaihtoa syvennettiin jatkamalla edellisenä vuonna käyttöönotettua Sharepoint-alustaa, joka mahdollisti ajankohtaisen epäilyttäviin liiketoimiin liittyvän tekotapatiedon jakamisen. Operatiivista yhteistyötä tiivistettiin mm. katu- ja nuorisoriikollisuuden osalta, minkä avulla ilmoitusvelvolliset tunnistivat uusia toimijoita, joilla oli yhteys katujengeihin.

Onnistuneen katujengiriikollisuuden tarkastelun myötä FAMLIT-yhteistyöryhmä voi toteuttaa vastaavanlaisia operatiivisia hankkeita myös tulevaisuudessa. Ilmoitusvelvollisilla on hankkeen myötä paremmat valmiudet tunnistaa jatkossa epäilyttäviä liiketoimia rikoslajikohtaisesti. FAMLIT-projektin päätyttyä harmaan talouden toimenpideohjelman päättymisen myötä Rahanpesun selvittelykeskus luopui ryhmän puheenjohtajuudesta, mutta jatkaa yhteistyöryhmän kehittämistä ilmoitusvelvollisten johdolla vuonna 2024.

4.3 Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälinen yhteistyö on kiinteä osa Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaa, koska rahanpesu, sen esirikokset ja terrorismin rahoittaminen ovat luonteeltaan kansainvälisiä rikoksia. EU:n piiriin kuuluvaa yhteistyötä tehdään muun muassa FIU.netin ja Europolin osalta. Laajempia kansainvälisiä forumeita ovat muun muassa Egmont Group ja FATF.

Keskeinen osa EU-tason yhteistyötä vuonna 2023 oli EU:n selvittelykeskusten sisäisen tiedonvaihtokanavan FIU.netin⁴ kehitykseen osallistuminen. FIU.net -järjestelmän korvaavan uuden järjestelmän määrittelytyö aloitettiin vuonna 2022, ja Rahanpesun selvittelykeskus osallistui

⁴ <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/europol-joins-forces-eu-fius-to-fight-terrorist-financing-and-money-laundering>

tiivisti tähän työhön myös vuonna 2023. Rahanpesun selvittelykeskus toimii EU Heads of FIU Platform -työryhmässä ja on FIU.net -järjestelmän Advisory Group -ryhmän jäsen.

Yhteistyötä Europolin kanssa tehtiin muun muassa tiedonvaihtoverkosto EFIPPP:n (Europol Financial Intelligence Public Private Partnership)⁵ jäsenyyden kautta. Selvittelykeskus on toiminut myös vuonna 2023 verkoston analyysi- ja tiedonvaihtoprojekteissa ja osallistunut verkoston työryhmiin.

Rahanpesun selvittelykeskus on ollut vuodesta 1998 lähtien jäsenenä kansainvälisessä rahanpesun selvittelykeskusten yhteenliittymässä Egmontissa (Egmont Group of Financial Intelligence Units). Sen tavoitteena on taata edellytykset rahanpesun selvittelykeskusten maailmanlaajuiselle tiedonvaihdolle ja yhteistyölle ja siihen kuuluu 169 rahanpesun selvittelykeskusta⁶. Ryhmän toiminnassa kehitetään teknisiä menetelmiä tiedonvaihdon tehostamiseksi ja tietosuojan ja -turvan varmistamiseksi, sekä jaetaan tietoa ja kokemuksia substanssiaiheista. Yhteistyössä korostuvat suorat ja nopeat yhteydet maihin, joista ja joihin varojen siirtoja tapahtuu eniten. Selvittelykeskus on allekirjoittanut yhteensä 38 yhteisymmärryspöytäkirjaa⁷, joiden tavoitteena on tiivistää tätä yhteistyötä. Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskuksen henkilöstön edustajat osallistuivat mm. Egmontin työryhmäkokoukseen Senegalissa ja pääkokoukseen Arabiemiraateissa.

FATF (Financial Action Task Force) on kansainvälisesti toimiva OECD:n alainen hallitusten välinen elin, joka antaa suosituksia jäsenmaille ja arvioi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä joukkotuhoaseiden levittämisen torjuntatoimia jäsenmaissaan⁸. FATF:n 37 jäsenvaltiota, alueelliset yhteistyöjärjestöt ja tarkkailijajäsenet muodostavat maailmanlaajuisen verkoston. Suomi on ollut FATF:n jäsenmaa jo vuodesta 1991. Valtiovarainministeriö on Suomen FATF -delegaation koordinoija, ja Rahanpesun selvittelykeskus osallistuu kansallisen FATF -ryhmän ja FATF -johtoryhmän työskentelyyn. Rahanpesun selvittelykeskuksen edustaja on jäsen FATF:n Risks, Trends and Methods -työryhmässä, jossa jaetaan tietoa ja kokemuksia ajankohtaisten rikosilmiöiden torjumisesta. Selvittelykeskuksen edustaja osallistui myös kesäkuun 2023 FATF Plenary-viikolle.

⁵ <https://efippp.eu/>

⁶ <https://egmontgroup.org/members-by-region/>

⁷ MoU - Memorandum of Understanding

⁸ <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>

5 Digitalisaatio ja teknologian kehitys

Vuosi 2023 oli erittäin merkityksellinen ehkäpä peräti jopa historiallinen tekoälyn kehityksen kannalta. Teknologia on kiistatta siirtynyt kohti maturiteettia. Indikaationa tästä voinee pitää sääntelyn ilmestymistä. Euroopan Unioni on edelläkävijä tällä saralla laatiessaan tekoälyasetusta eettisen, kansalaisille turvallisen ja heitä turvaavan tekoälyn reunaehdoiksi. Rahanpesun selvittelykeskus osallistui tekoälyasetuksen laadintaan tukemalla Suomen kannan valmistelua.

Erilaiset laajoja kielimalleja (GPT, BERT, PaLM, jne.) hyödyntävät sovellukset mullistivat totuttuja työnteon tapoja vuonna 2023. Varsinkin uuden sukupolven osaajat hyödyntävät taitavasti ja luontevasti näitä uusia työkaluja. Diginatiivisuus ja digiluontevuus termeinä siirtyvät aivan uudelle tasolle. Parhaatkaan työkalut eivät toimi ilman osaavaa käyttäjää ja monimutkaisten työkalujen käyttö vaatii erikoisvalmiuksia. Monesti parhaat tulokset edellyttävät laajaa monialaista ymmärrystä ja yleistietoa. Näin työkalujen tuottamien vastausten tai artefaktien ymmärrettävyys, toimivuus sekä tarkoituksenmukaisuus suunniteltuun käyttöön pystytään varmistamaan.

Tekoäly vaikutti myös arkisiin asioihin kuten sähkönkulutukseen vuonna 2023. Tekoälyyn käytettyjen palvelimien yhteenlaskettu vuosittainen sähkönkulutus lähestyi jo pienen valtion tasoa. Ranskalainen Schneider Electric kertoi, että tekoälypalvelimet käyttivät vuoden aikana noin 4,3 GW, joka vastasi lähes Kyproksen 4,7 GW sähkönkulutusta vuodelta 2021. Kaikki palvelimet kulluttivat arviolta 54 GW vuonna 2023. Energiahuollon varmistaminen ja kriiseihin varautuminen ovat entistä merkityksellisempiä myös tietojenkäsittelyintensiiviselle Rahanpesun selvittelykeskukselle.

Rahanpesun selvittelykeskuksen digitalisaatio (DIGI) on osa Euroopan Unionin elpymis- ja palautumistukivälineellä rahoitettavaa valtiovarainministeriön koordinoimaa rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen torjuntaa edistävää Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen -hanketta.

DIGI tuottaa selvittelijöille älykkään automaation sekä koneoppimisen keinoin jotain uutta luomalla heille välineitä ja työkaluja, jotka mahdollistavat entistä tehokkaamman analyysityön. Selvittelijät saavat mahdollisuuden keskittyä olennaiseen tietokoneen valmistellessa heidän käyttämänsä tiedot helposti saavutettavaan muotoon ilmoitusvelvollisten tuottaman tiedon sekä viranomaistietolähteiden pohjalta.

DIGI teki kansainvälistä yhteistyötä vuonna 2023. Se osallistui alan toimijoiden tapaamisiin, teki esityksiä ja avauksia uusista toiminnoista, toi osaamisensa yhteisiin hankkeisiin sekä seurasi ja pyrki aktiivisesti vaikuttamaan toimintaympäristöön. Vaikutimme alustajärjestelmämme tulevaan kehitykseen tiedon laatua sekä prosesseja parantavasti.

DIGI-hankkeen tavoitteisiin kuuluu käsitellyn ja luovutetun tiedon jalostusarvon sekä tietosisällön laadun nosto. Tavoitteet ovat tärkeitä, koska vain oikealla, oikea-aikaisella ja oikean muotoisella tiedolla Rahanpesun selvittelykeskus pystyy muodostamaan tilannekuvan, jonka pohjalta se voi tehdä nopeasti tasapuolisia ja perusteltuja lakiin perustuvia päätöksiä. DIGI-hanke jatkuu vuoden 2025 loppuun asti.

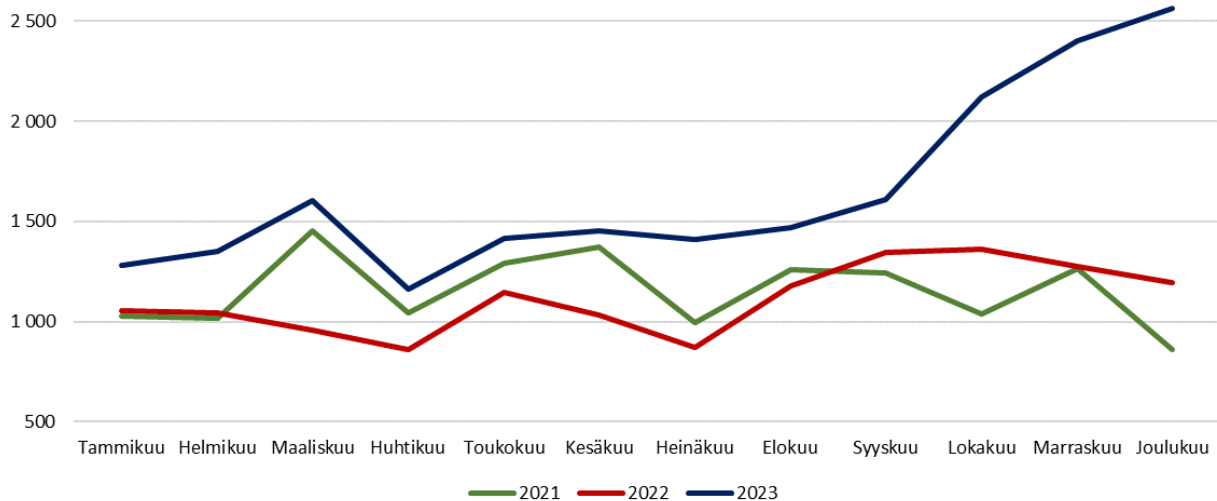
Kaikki valmistautuminen ja varautuminen on välttämätöntä selvittelykeskuksen perustehtävän rahanpesun estämistä ja terrorismin rahoittamisen torjunnan kannalta. Työn onnistumisessa

tärkeässä roolissa ovat ilmoitusvelvolliset. Pyrkimys toiminnan jatkuvaan kehittämiseen on molemmille osapuolille yhteinen ja rahanpesuilmoitusten sisällön laadukkuus mahdollistaa Rahanpesun selvittelykeskukselle koneellisen käsittelyn sekä paremmat tiedonluovutukset muille viranomaisille.

6 Vuosi 2023 numeroina

6.1 Pankkien rahanpesuilmoitukset

Yksi keskeisimmistä tietolähteistä selvittelykeskuksen toiminnalle ovat pankkien tekemät riskiperusteiset rahanpesuilmoitukset. Niiden kokonaislukumäärä nousi vuonna 2022 tehdystä 13 337 ilmoituksesta vuonna 2023 tehtyyn 19 847 ilmoitukseen (+ 49%).

Kuva 3 Pankkien tekemät rahanpesuilmoitukset kuukausittain 2021–2023.

Vuonna 2023 ilmoituksia vastaanotettiin pankeilta keskimäärin 1 654 kappaletta kuukaudessa, kun vastaava luku vuonna 2022 oli 1 111. Vaikka vuoden 2023 korkeampaan kuukausittaiseen keskiarvoon vaikuttivat selvästi syyskuun jälkeiset korkeat ilmoitusmäärät, vastaanotettiin pankeilta vuoden jokaisena kuukautena kahta edellisvuotta enemmän rahanpesuilmoituksia.

6.2 Henkilöiden, yhtiöiden ja tilien alkuperämaat

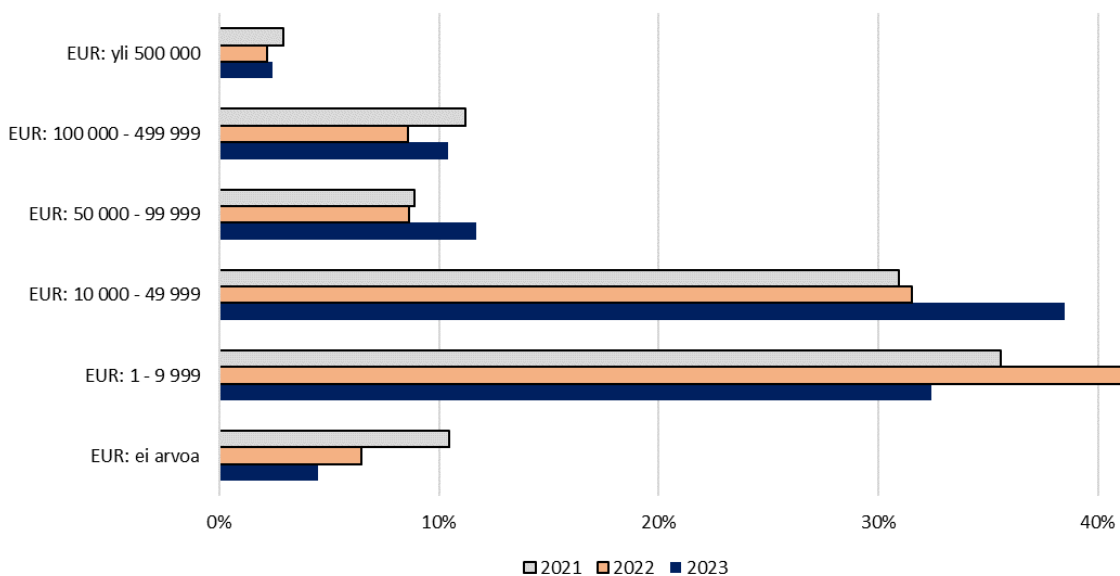
Rahanpesuilmoitusten kohteena olevien henkilöiden, yhtiöiden ja tilien tosiasiallista toiminta- maata tai lainkäyttöaluetta on mahdollista arvioida paikallistamisen avulla. Vuonna 2023 vastaanotetuissa ilmoituksissa esiintyi paikallistettavissa olevia henkilöitä 177 eri lainkäyttöalueelta, joista yleisimmät olivat Suomi, Ukraina ja Venäjä. Paikallistettavissa olevia yhtiöitä esiintyi ilmoituksissa puolestaan 137 eri lainkäyttöalueelta, joista yleisimmät olivat Suomi, Saksa ja Viro. Tilien osalta yleisimmät alueet olivat Suomi, Liettua ja Viro, ja kaikkiaan tilejä paikallistettiin 145 eri lainkäyttöalueelle.

Taulukko 3 Vuonna 2023 rahanpesurekisteriin ensimmäistä kertaa merkittyjen henkilöiden, yhtiöiden ja tilien alkuperämaat.

	Henkilöt	Yhtiöt	Tilit
1.	Suomi	Suomi	Suomi
2.	Ukraina	Saksa	Liettua
3.	Venäjä	Viro	Viro
4.	Viro	Yhdistynyt kuningaskunta	Irlanti
5.	Irak	Italia	Saksa
6.	Somalia	Liettua	Belgia
7.	Kiina	Alankomaat	Italia
8.	Romania	Yhdysvallat	Ranska
9.	Afganistan	Malta	Espanja
10.	Turkki	Ruotsi	Yhdistynyt kuningaskunta

6.3 Rahanpesuilmoitusten summaindikaattorit

Epäilyttäviä liiketoimia koskevissa ilmoituksissa käytetään summaindikaattoreita ilmaisemaan ilmoitettavaan tapaukseen liittyvien varojen kokonaissummaa. Kuvassa 4 esitetään kunkin summaindikaattorin osuus kaikista niistä rahanpesuilmoituksista, joissa summaindikaattoreita käytettiin.

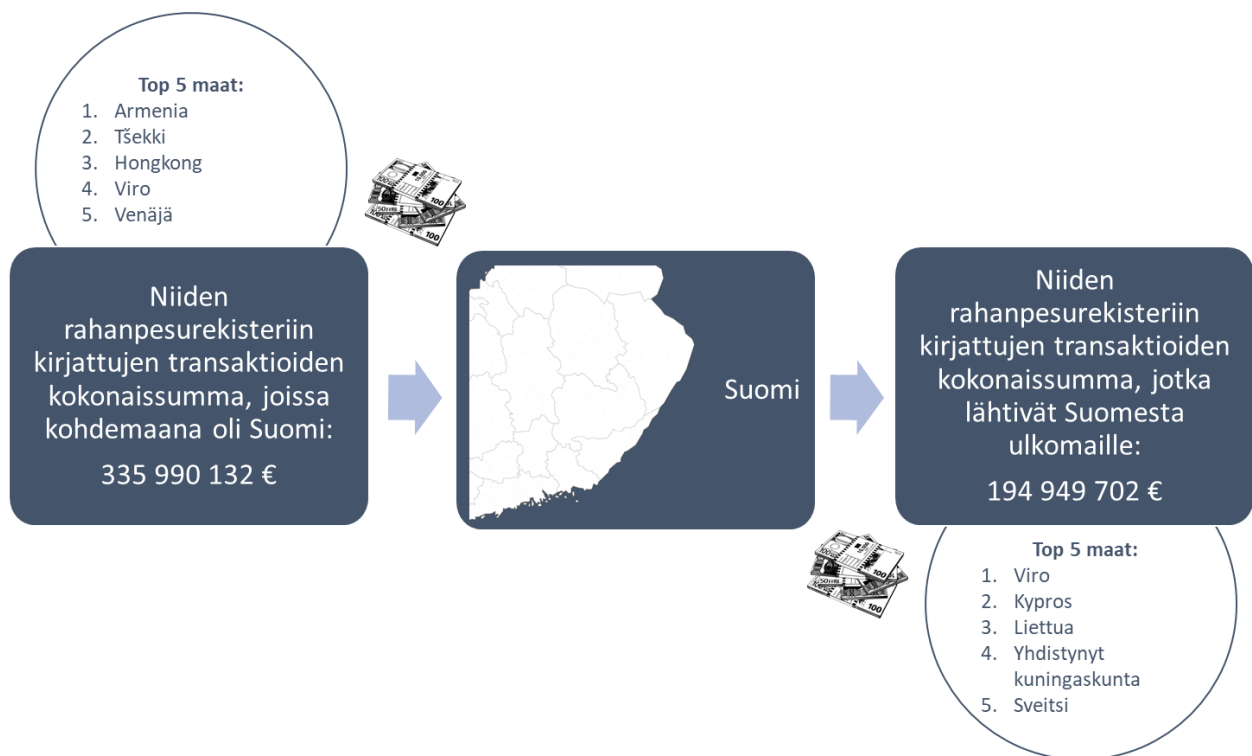
Kuva 4 Rahanpesuilmoituksissa käytettyjen eri summaindikaattorien osuudet kaikista käytetyistä summaindikaattoreista vuosina 2021–2023.

Vuonna 2023 selvittelykeskuksen vastaanottamissa rahanpesuilmoituksissa varojen kokonaissumma oli yleisimmin arvoltaan 10 000 - 49 999 euroa. Vuosien välillä summaindikaattorien osuuksissa havaitaan pientä vaihtelua kokonaiskuvan pysyessä kuitenkin suhteellisen tasaisena; luokat EUR: 1 - 999 sekä EUR: 10 000 - 49 999 edustavat kumpikin yleensä noin 30-40 prosenttia ilmoituksista, ja luokat EUR: 100 000 - 499 999, EUR: 50 000 - 99 999 ja EUR: ei arvoa kukin noin viidestä prosentista kymmeneen prosenttiin ilmoituksista. Kokonaissummaltaan yli 500 000 euron arvoisia ilmoituksia vastaanotetaan vähiten - yleensä alle 5 %.

6.4 Transaktiot

Vuoden 2023 aikana rahanpesurekisteriin kirjattiin yli 1,9 miljoonaa transaktiota, joiden yhteenlaskettu arvo oli noin 2,5 miljardia euroa. Näistä transaktioista noin 72 000 oli virtuaalivaluuttatransaktioita, joiden yhteenlaskettu arvo siirtohetkellä oli noin 212 miljoonaa euroa. Huomattava osuus transaktioista oli kansainvälisiä.

Kun tarkastelu rajataan transaktioihin, joiden lähtö- ja kohdemaat ovat tiedossa, rahanpesurekisteriin kirjattiin noin 336 miljoonan euron arvosta transaktioita ulkomailta Suomeen ja noin 195 miljoonan euron arvosta transaktioita Suomesta ulkomaille. Kaikkiaan vuonna 2023 rahanpesurekisteriin kirjattiin transaktioita lähteväksi Suomesta yhteensä 178 eri maahan ja saapuvaksi Suomeen yhteensä 143 eri maasta.

Kuva 5 Suomeen saapuvien ja Suomesta lähtevien muiden kuin virtuaalivaluuttojen rahanpesurekisterin kirjaustiedot vuonna 2023.

Kuvassa 5 esitetyt luvut sisältävät muut kuin virtuaalivaluuttatransaktiot. Virtuaalivaluuttatransaktioiden lähtö- ja kohdemaista lähes kaikki jäivät varmistamattomiksi, minkä takia ulkomaanransaktioiden raportoidut summat jäivät alhaisiksi. Huomioitavaa top 5 -maiden jakautumisessa on, että yksittäinen suuri transaktio saattaa nostaa yksittäisen maan viiden suurimman maan joukkoon.

6.5 Tiedonluovutukset

Vuonna 2023 avattiin 1 452 uutta selvittelykokonaisuutta eli juttua ja näistä 1 192 eri selvittelykokonaisuudessa tehtiin vähintään yksi tiedonluovutus. Yhdestä selvittelykokonaisuudesta voidaan tehdä useita tiedonluovutuksia ja toisaalta kaikki selvittelykokonaisuudet eivät pääty tiedonluovutuksiin.

Taulukko 4 Vähintään yhteen tiedonluovutukseen päätyneiden juttujen lukumäärä ja luovutus-tarkoitus vuonna 2023. Lisäksi tiedot vuosilta 2021–2022.

Juttujen luovutustarkoitukset	2021	2022	2023
Estäminen / Paljastaminen	792	642	619
Avoimeen esitutkintaan	699	557	544
Uusi rikosilmoitus	60	38	29
Yhteensä	1 551	1 237	1 192

Taulukossa 4 on esitetty vuosilta 2021–2023 niiden juttujen lukumäärä, joista tehtiin vähintään yksi tiedonluovutus. Lisäksi on esitetty luovutustarkoitus. Avatuista jutuista luovutettiin tietoja es-tämiseen ja paljastamiseen (619), avoimiin esitutkintoihin (544) ja 29 selvittelykokonaisuuden perusteella kirjattiin uusi rikosilmoitus. Luovutustarkoitus estäminen / paljastaminen tarkoittaa tilannetta, jossa tiedonluovutus tehdään uusien rikosten estämiseksi tai paljastamiseksi. Uusi ri-kosilmoitus taas tarkoittaa tilannetta, jossa selvittelykeskus on selvittelyn edetessä havainnut, että esitutkinnan käynnistämiskynnys on ylittynyt ja kirjannut uuden rikosilmoituksen asiasta.

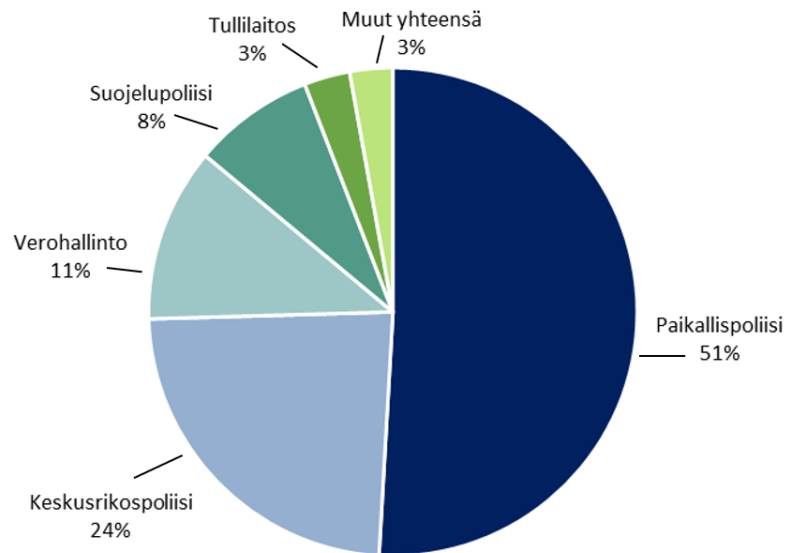
Kaikkiaan 3 270 vastaanotetusta ilmoituksesta luovutettiin tietoja vuonna 2023, mikä vastaa 0,9 % luovutusosuutta koko ilmoituksesta. Luovutusmäärät eroavat huomattavasti eri rahan-pesuilmoitustyyppien mukaan. Taulukossa 5 esitetään luovutusosuus eli se, kuinka suuri osa kummankin ilmoitustyyppin ilmoituksista keskimäärin johti tiedonluovutukseen vuonna 2023.

Taulukko 5 Riskiperusteiset ja summarajaperusteiset ilmoitusmäärät, luovutusmäärät sekä luo-vutusosuudet vuonna 2023.

Luovutusosuudet 2023	Riskiperusteiset ilmoitukset	Summarajaperusteiset ilmoitukset	Kaikki ilmoitukset
Ilmoituksia	24 749	322 263	347 012
Luovutettu	3 051	219	3 270
Luovutusosuus (%)	12.3%	0.1%	0.9%

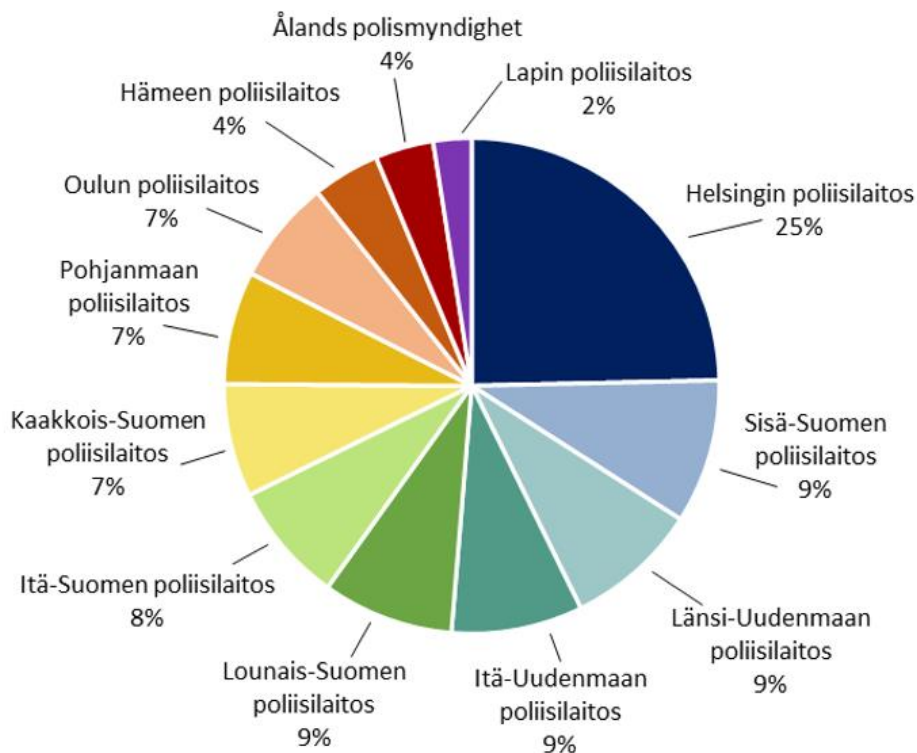
Lähes kaikki luovutukset tehdään riskiperusteisista ilmoituksista, vaikka suurin osa Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamista ilmoituksista on summarajaperusteisia ilmoituksia. Sum-marajaperusteisten ilmoitusten osalta on huomioitava, ettei niitä käsitellä juuri koskaan yksittäi-sinä ilmoituksina, vaan selvittelykeskus hyödyntää ilmoituksia laajasti keskuksen analyysitoimin-nassa. Tästä johtuen summarajaperusteisten ilmoitusten hyödyntäminen ei näy automaattisesti luovutustilastossa.

Kotimaisille viranomaisille suoritetuista luovutuksista eniten luovutuksia suoritettiin poliisilaitok-sille (51 %), Keskusrikospoliisille (24 %) sekä Verohallintoon (11 %). Kotimaisten luovutusten ja-kauman järjestys on pysynyt samanlaisena edellisvuosiin verrattuna.

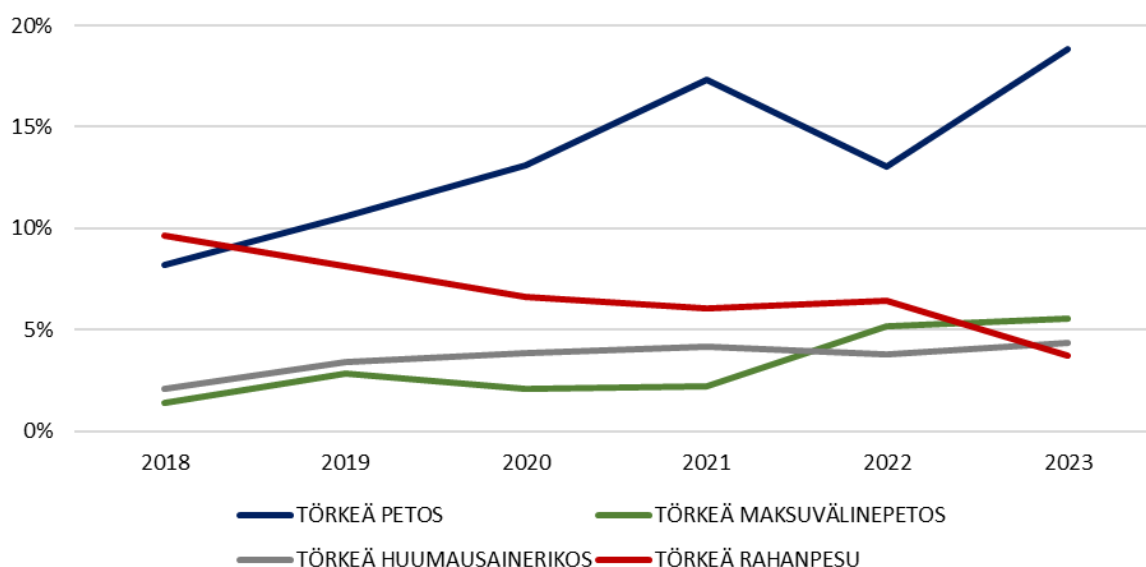
Kuva 6 Kotimaisille viranomaisille suoritettujen tiedonluovutusten jakauma vuonna 2023.

Poliisilaitoksille tehdyistä luovutuksista neljännes luovutettiin Helsingin poliisilaitokselle. Muille poliisilaitoksille suoritettujen luovutusten osuudet olivat melko tasaisia laitosten kesken.

Kuva 7 Poliisilaitoksille suoritettujen tiedonluovutusten jakauma vuonna 2023.

Yleisimmät törkeät rikosnimikkeet, joihin Rahanpesun selvittelykeskuksen tietoja luovutettiin vuonna 2023, olivat törkeä petos (19 %), törkeä maksuvälinepetos (6 %), törkeä huumausainerikos (4 %) sekä törkeä rahanpesu (4 %).

Kuva 8 Neljä yleisintä törkeää rikosnimikettä, joihin selvittelykeskuksen tietoja luovutettiin aikavälillä 2018–2023.

Kuvan 8 keskeisenä havaintona on törkeiden petosten osuuden nouseva trendi viime vuosien aikana sekä osuuden yhä suurempi ero muihin luovutuksen kohteena oleviin rikosnimikkeisiin.

Edellisvuosista poiketen vuonna 2023 törkeä maksuvälinepetos nousi toiseksi yleisimmäksi törkeäksi rikosnimikkeeksi, kun taas aiempina vuosina suhteellisesti yleisemmän törkeän rahanpesun osuus laski edelleen.

6.5.1 Kansainvälinen tietojenvaihto

Tietojen luovutusta EU-maiden kesken säätelee EU:n neljäs rahanpesudirektiivi, jonka perusteella eri maat voivat vaihtaa tietoja pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. Lisäksi selvittelykeskus voi kansainvälisiin sopimuksiin perustuen luovuttaa tietoja merkittävimmissä tapauksissa myös EU:n ulkopuolisiin maihin.

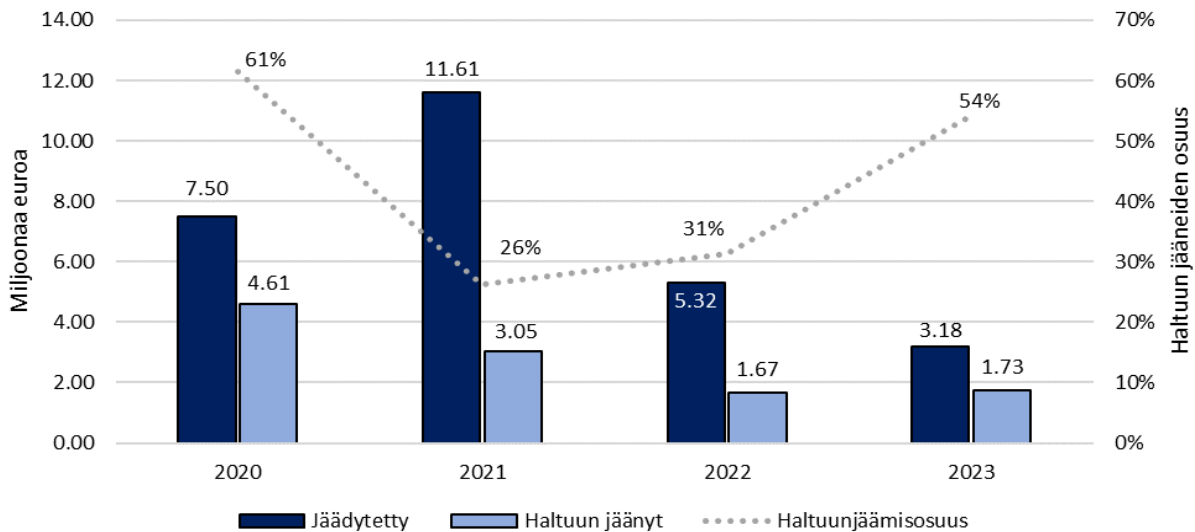
Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuonna 2023 toisen EU-maan aloitteesta yhteensä 572 kappaletta rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyvää tiedonluovutusta. Samaan aikaan selvittelykeskus teki toiseen EU-maahan yhteensä 669 luovutusta. Vuonna 2023 selvittelykeskus vastaanotti EU:n ulkopuolisilta mailta 10 luovutusta, ja teki samana aikana 16 luovutusta.

6.6 Jäädetykset ja rikoshyöty

6.6.1 Liiketoimien keskeyttämismääräykset

Rahanpesun selvittelykeskuksella on rahanpesulakiin perustuva oikeus antaa ilmoitusvelvolliselle määräys keskeyttää liiketoimi enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, mikäli määräys on välttämätön rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Toimenpide ei edellytä rikosoikeudellisen syytä epäillä -kynnyksen ylittymistä. Jäädetyksmääräyksen avulla selvittelykeskuksen on mahdollista estää rikoshyödyn siirtyminen viranomaisten ulottumattomiin.

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskus antoi 127 jäädytysmääräystä, joiden yhteenlaskettu arvo oli 3,2 miljoonaa euroa. Annetuista jäädytysmääräyksistä 83 tapauksessa jäädytetyt varat jäivät viranomaisten haltuun, ja haltuun jääneiden varojen yhteenlaskettu arvo oli 1,7 miljoonaa euroa.

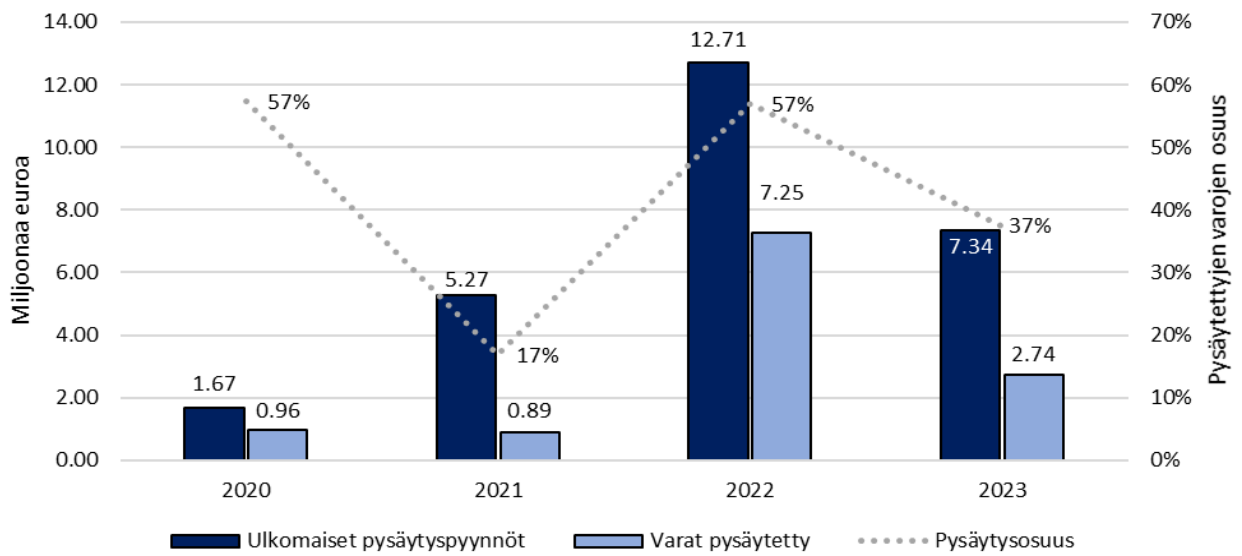
Kuva 9 Jäädytettyjen ja haltuun jääneiden varojen kokonaisarvot sekä haltuunjäämisosuudet aikavälillä 2020–2023.

Annettujen jäädytysmääräysten yhteenlaskettu arvo vuonna 2023 oli edellisvuosia matalampi, mutta haltuunjäämisosuus nousi kahteen edellisvuoteen verrattuna. Huomionarvoista on myös, että alhaisesta yhteenlasketusta arvosta huolimatta jäädytysmääräysten lukumäärä (127) oli enätyskorkealla, mistä voi päätellä, että jäädytystapauksiin on liittynyt euromääräisesti yhä pienempiä summia.

6.6.2 Ulkomaisten varojen pysäytyspyynnöt

Rahanpesun selvittelykeskus voi pyytää toisen valtion rahanpesun torjunnasta vastaavaa viranomaista pysäyttämään tiettyjä varoja, jos varojen pysäyttäminen on välttämätön rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Selvittelykeskusten tai muiden vastaavien toimivaltaisten viranomaisten välinen kansainvälinen yhteistyö korostuukin varojen liikkessa valtiorajojen yli.

Vuonna 2023 Rahanpesun selvittelykeskus lähetti ulkomaille 132 varojen pysäytyspyyntöä, ja pysäytyspyyntöjen yhteenlaskettu arvo oli 7,3 miljoonaa euroa. 36 lähetettyä pysäytyspyyntöä johti varojen pysäyttämiseen, ja pysäytettyjen varojen yhteenlaskettu arvo oli 2,7 miljoonaa euroa.

Kuva 10 Ulkomaille lähetettyjen pysäytyspyyntöjen ja pysäytettyjen varojen kokonaissummat sekä pysäytysosuudet aikavälillä 2020–2023.

7 Näkymiä vuodelle 2024

Rahanpesun selvittelykeskuksen näkymät vuoteen 2024 kytkeytyvät ajankohtaisiin ilmiöihin samoin kuin tiedonkäsittelyn ja sen automatisoinnin jatkuvaan kehittämiseen. Rahanpesuilmoitusten määrän kasvun vuoksi ilmoitusten käsittelemisen kehittämistä on välttämätöntä jatkaa myös vuonna 2024. Lainsäädännön saralla on myös odotettavissa Rahanpesun selvittelykeskusta ja laajemmin rahanpesuilmoittamista koskettavia muutoksia.

Selvittelytavan muutos indikaattoripohjaisuuteen

Rahanpesun selvittelykeskus siirtyy vuonna 2024 yksittäisten ilmoitusten käsittelyn sijaan vahvemmin menettelyyn, jossa erilaisilla tiedonhaku- ja pisteytysmenetelmillä haetaan laajoja selvittelykokonaisuuksia, joiden on syytä olettaa liittyvän vakavaan ja kansainväliseen rikollisuuteen. Tällä tavoin selvittelykeskus pystyy hyödyntämään nykyistä tietoa aiempaa laajemmin ja keskittyen kaikkein vakaviimpiin rikosilmiöihin riskiperusteisesti. Ilmiöihin kohdistuvaa laajempaa analyysiä tehdään ilmoitusvelvollisten indikaattoriluokitteluiden, muiden tietolähteiden sekä ilmoitusten parametrien avulla. Aiempaa enemmän korostuu ilmoitusvelvollisten käsitys ilmoituksen kohteena olevista kriteereistä ja taustalla olevista käyttäytymismalleista.

Tietoverkkoavusteisten petosten torjunnan virtaviivaistaminen

Tietoverkkoavusteisten (myöhemmin TVA) petosten tiedetään tulleen jäädäkseen. Poliisihallinnossa tullaan uudelleen järjestämään TVA -petosten torjuntaa siten, että laajoja TVA -rikoskokonaisuuksia tutkittaisiin erillisessä yksikössä. Rahanpesun selvittelykeskus on edellä myös tässä vuosikertomuksessa todennut, että huomattava osa selvittelykeskuksen työajasta kuluu TVA-petosten torjuntaan ja petosten tuoman rikoshyödyn pysäyttämiseen. Vuonna 2024 selvittelykeskus pyrkii – yhdessä ilmoitusvelvollisten kanssa – virtaviivaistamaan TVA -petosliitäntäisten rahanpesuilmoitusten raportointia ja keskittymään analyysiavusteisesti isompien kokonaisuuksien esille kaivamiseen. Todettakoon, että jatkossa myös yksittäiset reaaliaikaiset petostapaukset kuuluvat selvittelykeskuksen työnkuvaan, joskin painopistettä siirretään niiden sijasta suurempien petoskokonaisuuksien paljastamiseen.

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräyksenantovaltuus

Nykyisellään laissa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 4 luvun 2 §:n 3 momentissa todetaan, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen muodosta ja sisällöstä. Vuonna 2023 on valmisteltu hallituksen esitys, jossa ehdotetaan poistettavaksi kyseinen valtioneuvoston asetuksenantovaltuus ja korvattavaksi se Rahanpesun selvittelykeskuksen määräyksellä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisen ja ilmoituksen sisällön esittämisen teknisistä vaatimuksista. Kyseinen hallituksen esitys on edennyt jatkovalmisteluun ja säädöksen otaksutaan tulevan voimaan vuoden 2024 aikana. Kun säädös tulee voimaan, Rahanpesun selvittelykeskus julkaisee verkkosivuilla määräyksen epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen sisällön esittämisen teknisistä vaatimuksista, jonka liitteenä on tarkempi tekninen ohje.

EU:n AML-paketti

EU:ssa valmisteilla oleva AML-paketti sisältää neljä sääntelykokonaisuutta: asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaviranomaisen (Anti-Money Laundering Authority, AMLA) perustamisesta, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskeva asetus, kuudes rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskeva direktiivi ja asetus kryptovarojen siirtojen tehokkaammaksi jäljittämiseksi. Valtiovarainministeriö käynnistää laajan kansallisen säädösvalmisteluhankkeen, kun AML-paketin neuvottelut ovat valmiit näillä näkymin keväällä 2024.

Rahanpesuasetuksen ja -direktiivin osalta selvittelykeskuksen toimintaan tulee vaikutuksia muun muassa tietojenvaihtoon liittyvien artiklojen kautta ja selvittelykeskuksen toimivaltuuksia koskevien artiklojen kautta, kun liiketoimen keskeyttämistä koskevia toimivaltuuksia ja määräaikoja yhdenäistetään.

AMLA on tarkoitus perustaa hallinnollisesti vuoden 2024 aikana ja operatiivinen toiminta on tarkoitus aloittaa 1.1.2025. Viranomaisen perustamisella on vaikutusta Selvittelykeskukseen erityisesti FIU tuki- ja koordinaatiofunktion kautta, jonne kaikki EU:n selvittelykeskukset voivat lähettää delegaatin.

Virtuaalivaluutat

Vuoden 2024 osalta virtuaalivaluuttatoimiala kohtaa merkittäviä muutoksia, kun Euroopan Unionin asetukset kryptovarojen markkinoista (MiCA) ja varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista (TFR) astuvat vaiheittain voimaan. Asetusten voimaantulon jälkeen EU-alueella toimivien kryptovaraliitännäisten yritysten sääntely tiukentuu ja yrityksille tulee laajemmat velvollisuudet toimittaa tietoja asiakkaidensa varainsiirroista. Muutosten jälkeen lainsäädäntö myös tunnistaa erilaisia kryptovaroja, joiden määritelmät ovat tarkkarajaisempia nykyiseen virtuaalivaluutan käsitteeseen nähden. Mainittujen EU-asetusten voimaantulon arvioidaan tehostavan kryptovaroilla tapahtuvan rahanpesun torjuntaa.

DIGI-hanke

EU:n tekoälyasetuksen valmistuttua sekä viranomaiset että tuotteiden ja palvelujen tarjoajat selvittävät sen vaikutuksia omiin palveluihinsa. Useat isot toimijat joutunevat mukauttamaan toimintaansa asetuksen mukaiseksi. Asia saattaa eskaloitua EU:n ulkopuolisten toimijoiden osalta vasta myöhemmin – ehkä vuonna 2025 tai 2026 – lyhytaikaisin maantieteellisin käyttörajoituksin ennen EU-sääntelyyn mukautumista

Teknologia kehittyy muuallakin kuin tekoälyrintamalla. Kvanttikone on suuria lupauksia tarjoava teknologia, joka ei vielä ole kypsytynyt yleiskäyttöisten ratkaisujen asteelle. Lyhyesti kvanttitekнологia perustuu erilaiseen laskentatapaan kuin nykyisten tietokoneiden binäärilaskenta. Nollan ja ykkösen eli bitin asemesta kvanttikone käyttää samanaikaisesti useita tiloja sisältäviä kubitteja. Vasta puolijohdeilla toteutettu kvanttikone mahdollistaa teknologian yleistymisen yhteiskäyttöisine käyttöjärjestelmineen ja murtaa käsityksen kvanttikoneen soveltuvuudesta vain numeronmurskaamiseen.

Digi-hanke seuraa tiiviisti myös tekoälyavusteista ohjelmistokehitystä. Tätäkin mullistavampaa on uuden ohjelmointitavan yleistyminen. Ns. low-code- tai no-code -programming on menetelmä, jossa legopalikoiden tavoin yhdistellään valmiita ohjelmaosasia, joiden toimintaa muokataan ohjaavilla asetuksilla tavoitteena muodostaa toimiva kokonaisuus haluttua käyttötarkoitusta varten.